

ІНФОРМАЦІЙНИЙ
ПРОСТІР

МАГІЯ
РАДІО

стор. 4

НАУКА
І ТЕХНІКА

МІЖПЛАНЕТНІ
СПОЛУЧЕННЯ

стор. 6

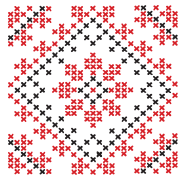
КІНО

15 ХВИЛИН
УСПІХУ

стор. 12

Загальнодержавна українська газета

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№18 | 4 травня 2018

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

ISSN 2519-4429

Вибір глядача «Золотої Дзиги» – фільм «Dziadio Контрабас»

УКРАЇНСЬКИЙ «ОСКАР»

стор. 3

ДМИТРО ЧОБИТ

ТРАГЕДІЯ ГУТИ ПЕНЯЦЬКОЇ

стор. 7-10

KYIV
INTERNATIONAL
SHORT
FILM
FESTIVAL

ЩО НОВОГО У КІНО?

КИЇВСЬКИЙ
МІЖНАРОДНИЙ
ФЕСТИВАЛЬ
КОРОТКОМЕТРАЖНИХ
ФІЛЬМІВ

25-29/04

Минулого тижня відбувся щорічний, уже сьомий Kyiv International Short Film Festival. Він представив класику кінематографа й актуальний короткий метр з усього світу, познайомив глядача з авторами та представниками світової кіноіндустрії. Кожен зміг знайти для себе найцікавіше з понад 250 стрічок у чотирьох десятках блоків.

Серед фокусів KISFF – пошуки «нового» кіно та нового у кіно, роздуми про мистецьку цінність, українське кіно сьогодні та минулого. Окрім традиційних конкурсних та позаконкурсних програм, на всіх чекали десятки кураторських підбірок, шоу-кейси провідних кіношкіл, відомих кінофестивалів, ретроспективні блоки українського кіно, спеціальна дитяча програма, світова кіноспадщина. Не оминув фестиваль увагою експериментальне та радикальне кіно.

В українських кінотеатрах триває прокат вітчизняної стрічки

тит і туберкульоз). Стаса перевели до лікарні. Там його помістили у палату, що мала назву «п'ята терапія», куди потрапляли найважчі пацієнти. Незабаром його звільнили з місця позбавлення волі за станом здоров'я на півтора роки раніше терміну. Домбровський знаходить новий сенс життя, допомагаючи іншим. Він зрозумів, що понад усе на світі він хоче просто жити. Поступово він починає нове життя і допомагає дівчині, яку кохає, вийти з наркотичної залежності.

У липні 2016 року фільм став переможцем позаконкурсної відзнаки Work in Progress у рамках VII Одеського міжнародного кінофестивалю. У жовтні 2017 року фільм показали в позаконкурсній програмі експериментального

Світова прем'єра стрічки відбулася 30 січня 2017 року на Роттердамському міжнародному кінофестивалі. Фільм розповідає дві паралельні історії: перша – про молоде подружжя, австрійку Ганну й українця Юру, які потрапляють в автомобільну аварію, наслідки якої стають для закоханих руйнівними; друга – про матір Ганни Марту, яка у Відні переживає розпад особистості, спричинений хворобою Альцгеймера. У ролях такі актори, як Марія Гофштеттер (Марта, мати Ганни), Дмитро Богдан (Юра), Раймунд Вальш (Йозеф), Лариса Руснак, Валерій Бассель та відомий режисер Влад Троїцький.

Довгоочікуване продовження пригод героїв усесвітньо відомих коміксів, фантастичний екшн «Месники: Війна нескінченності»

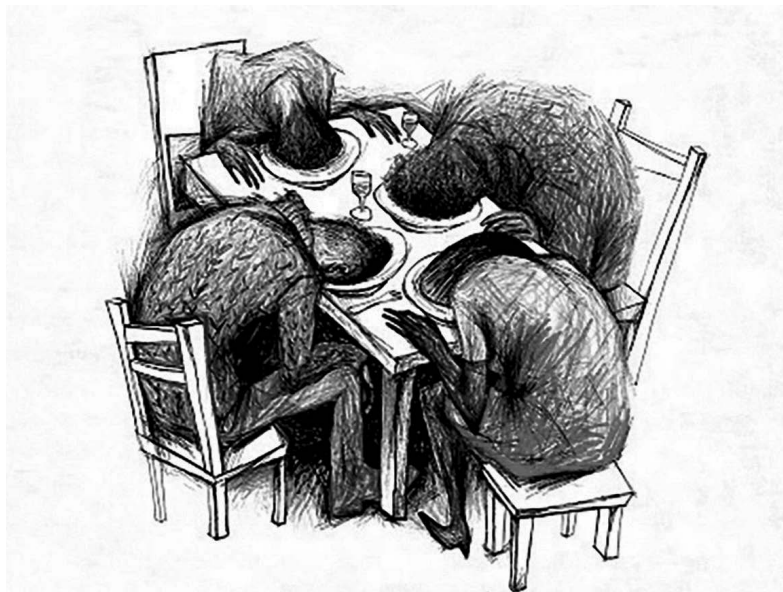
днями виходить у прокат в Україні. Всесвіт MARVEL ще не бачив битви такого велетенського розмаху. Усі супергерої об'єднуються задля великої справи, щоб протистояти наймогутнішому ворогові. Люди тут безсилі, залишається тільки спостерігати.

Також дуже рекомендуємо не пропустити фільм «Роден», який ще демонструється в українських кінотеатрах – французько-бельгійський біографічний фільм-драма 2017 року, поставлений режисером Жаком Дуайоном з Венсаном Лендоном та Ізею Іжлен у головних ролях. Фільм було відібрано для участі в основній конкурсній програмі 70-го Каннського міжнародного кінофестивалю (2017) у змаганні за Золоту пальмову гілку. В основі сюжету

фільму – історія сходження геніального французького скульптора Огюста Родена (1840–1917) до вершин світового мистецтва. У сорокарічному віці він отримує від уряду Франції перше замовлення: «Брама пекла», що прославила його, і над якою він працював упродовж 27 років. Скульптор залишає свою супутницю та матір його єдиної дитини Роз Бере заради талановитої учениці Каміли Клодель, життя з якою буде наповнене взаємним обожнюванням і муками.

Також у прокаті стрічка «Тихе місце» – американський гостросюжетний фільм режисера Джона Кразінські. Сценарій був написаний Кразінські, Брајном Вудзом і Скоттом Бекон на основі історії Вудза і Бека. Головні ролі виконали Емілі Блант, Джон Кразінські, Ноа Джуп і Міллісент Сіммондс. Це історія однієї родини, яка мешкає на невеличкій відокремленій фермі в далекій американській глибинці. У головних героїв є двоє дітей. Здавалося б, життя цих людей абсолютно не відрізняється від життя інших таких сімей. Але головні герої живуть у будинку, який наповнений жахливими монстрами, що реагують на будь-який звук. Герої розурили цілий комплекс спеціальних жестів, які допомагають їм спілкуватися одне з одним, не видаючи жодного звуку. Окрім того, кожен із членів сім'ї має дуже тихо пересуватися територією будинку, щоб небезпечні істоти не помітили їх. Однак будинок, де живуть маленькі діти, не може бути найтихішим місцем на землі.

Ганна ОБОРСЬКА

«5 терапія» – фільм-реконструкція життя колишнього одеського наркомана та злочинця Стаса Домбровського, знятий російською режисеркою Алісою Павловською. Сюжет фільму заснований на серії автобіографічних Facebook-постів Стаса Домбровського. У 17 років Стас дізнався, що у нього ВІЛ, і він почав вживати ще більше наркотиків. Він опустився на самісіньке дно, порушуючи закон, опинився у в'язниці, маючи відразу декілька важких захворювань (ВІЛ, гепа-

кіно «Спектр» Міжнародного кінофестивалю в Коттбусі. У листопаді 2017 року фільм отримав спеціальну позаконкурсну відзнаку «SIGNIS Mention» на 32-му Міжнародному кінофестивалі у Мардель-Платі (Аргентина). Нагорода «SIGNIS» та «SIGNIS Mention» вручається Південно-Американською асоціацією католиків.

«Січень – березень» (англ. Ugly) – українсько-австрійський драматичний фільм, знятий Юрієм Речинським, теж зараз у прокаті.

УКРАЇНА У ФОКУСІ ТБІЛІСІ

Міністр культури України Євген Нищук провів зустріч із заступником Міністра культури і спорту Грузії Леваном Харатішвілі. Під час зустрічі сторони обговорили майбутні плани співпраці в галузі культури між двома країнами, зокрема питання підготовки широкомасштабного проекту співробітництва між Україною та Грузією на 2019–2023 роки, а також приділили увагу розвитку копродукції у сфері кінематографії.

Сторони також обговорили напрями співпраці в частині охорони та збереження об'єктів культурної спадщини та спільного використання європейських ініціатив на міжнародному рівні.

«Нам дуже важливо йти разом у нашій історії, наших стосунках і культурних процесах, реалізуючи які ми будемо корисні одне одному. Наразі це стосується об'єктів культурної спадщини, розташованих на тимчасово окупованих територіях, подібні проблемні питання знайомі і вашій державі. Взаємна підтримка на міжнародному рівні дозволить ефективніше їх вирішувати», – зазначив міністр культури України Євген Нищук.

У рамках фестивалю «Україна у фокусі», що відбувався у столиці Грузії з 26 по 29 квітня, грузинському глядачеві був презентований фільм «Кіборги» режисера Ахтема Сеїтаблаєва – воєнна драма про оборону Донецького аеропорту під час війни на Донбасі. Перед показом міністр культури України Євген Нищук зазначив, що створення таких фільмів є надзвичайно важливим, адже, всупереч ворожій пропаганді, вони доносять до глядача правду про драматичні події в Україні.

Міністр також висловив слова шани і подяки друзині та двом дітям майора грузинської армії Давида Сіхарулідзе, який віддав життя, захищаючи Україну. У 2017 році під час виконання бойового завдання поблизу селища Новолуганське, внаслідок мінометного обстрілу противника, він отримав поранення, несумісні з життям. Указом Президента України Давид Сіхарулідзе посмертно був нагороджений орденом «За мужність» III ступеня за самовідданість та героїзм, проявлені під час захисту України від агресора.

Під час показу зала кінотеатру «Амірані» повна – тут представники української діаспори, мешканці Тбілісі, члени дипломатичних представництв. Особливі гості у залі – грузинські військовослужбовці. По завершенні фільму кажуть – стрічка їх вразила, а самовідданість українських військових у боротьбі за свою землю – надихає.

Протягом фестивалю глядачі побачили стрічки «Межа» Петера Беб'яка, фільм-фентезі Юрія Ковальова «Сторожова застава», психологічну драму Марини Степанської «Стрімголов», серію українських короткометражок: «День незалежності» Тоні Ноябрьової, «Випуск'97» Павла Острикова, «Бузок» Катерини Горностай і «Листопад» Марії Кондакової, а також кінокомедію «DZIDZIO Контрабас» режисера Олега Борщевського. Особливі інтрес глядача викликає ще один фільм Ахтема Сеїтаблаєва – «Чужа молитва». Через великий попит був організований додатковий показ стрічки. Наступний фестиваль українського кіно в Грузії, який вже став традиційним, планується у 2019 році.

Прес-служба Мінкультури

«Найкраща акторка у головній ролі»
Даша Плахтій

Відкриття цьогорічної церемонії вручення нагород у галузі кіноіндустрії «Золота Дзига» розпочалося зі вступного слова міністра культури Євгена Нищука. «Ми переживаємо ренесанс і відродження українського кіно. Ми подолали стереотипи – українські актори стали справді бажаними та популярними, їх високо оцінює міжнародна кіноспільнота», – зазначив він.

Ганна ОБОРСЬКА

Золоту Дзигу за внесок у розвиток українського кіно отримав український режисер Вячеслав Криштофович, який подякував команді за спільку працю. Нагороду вручав Віце-прем'єр-міністр України Павло Розенко, який зауважив, що ренесанс українського кіно пов'язаний не з кількістю фільмів, а передусім з їхньою вражаючою якістю. Також нагороду вручав сценарист, режисер, продюсер, голова Польської кіноакадемії Даріуш Яблонський.

Після цього виступила джазова співачка Лаура Марті. «Золоту Дзигу» в номінації «Найкращий художник із гриму» отримала Ліліана Хома за роботу у фільмі «Кіборги». Нагороду вручали сценаристка, режисерка, письменниця Марися Нікітюк та Сергій Борденюк – член Правління Української кіноакадемії, оператор-постановник.

ВІДБУЛАСЯ ЦЕРЕМОНІЯ ВРУЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО «ОСКАРУ»

Найкращим художником із костюмів стала Світлана Симонович за роботу у фільмі «Червоний». Нагороду переможцю вручали засновник та голова оргкомітету Ukrainian Fashion Week Ірина Данилевська та стиліст і ведучий телеканалу «Україна» Ільяс Сахтара.

У номінації «Найкращий звуко-режисер» відзначений Сергій Степанський за роботу над стрічкою «Стрімголов». На сцені переможця нагородили актор, сценарист, режисер, лауреат Першої Національної кінопремії «Золота Дзига» за фільм «Кров'янка» Аркадій Непиталюк та режисер, сценарист, арт-директор кінофестивалю Docudays UA Роман Бондарчук.

Пилип ІЛЛЕНКО

Ахтем СЕІТАБЛАЄВ

Найкращим короткометражним ігровим фільмом стала робота режисера Павла Острікова «Випуск'97». «Золоту Дзигу» команді фільму вручили член Наглядової ради Української кіноакадемії, член Європейської кіноакадемії, генеральний продюсер Одеського міжнародного кінофестивалю Юлія Сінкевич та член Наглядової ради, арт-директор Української кіноакадемії, член та експерт Європейської кіноакадемії Алік Шпилюк. «Ця номінація – одна з моїх найулюбленіших, адже саме короткий метр дає найбільшу свободу ви-яву», – наголосила генеральний

продюсер Одеського міжнародного кінофестивалю Юлія Сінкевич. «Щиро дякую журі, глядачам і окремо хочу подякувати своїм батькам. Родина є найважливішою підтримкою», – сказав режисер фільму «Випуск'97».

«Золоту Дзигу» в номінації «Найкращий художник-постановник» отримав Шевкет Сейдаметов за роботу у фільмі «Кіборги». Для нагородження переможця на сцену вийшли художник-аніматор, сценарист, лауреат Державної премії ім. Т. Г. Шевченка Едуард Кірич та заслужений діяч мистецтв, лауреат Першої Національної кінопремії за роботу над фільмом «Моя бабуся Фані Каплан» Сергій Бржестовський.

Микита Моїсєєв переміг у номінації «Найкращий композитор» за роботу над фільмом «Стрімголов». «Золоту Дзигу» вручали соліст проекту Ріабоу Дмитро Шуров та переможниця конкурсу Євробачення-2016 Джамала. «Музика і кіно завжди тісно співпрацюють. Навіть за часів німого кіно музика була його голосом», – зазначила співачка Джамала.

Найкращим документальним фільмом на другій церемонії вручення кінопремії «Золота Дзига» став «Будинок «Слово» режисера Тараса Томенка. Команду переможців нагородили Віталій Манський – режисер-документаліст, продюсер, президент фестивалю «АртДок-

Фест» та Сергій Буковський – режисер, лауреат премії «Золота Дзига»-2017 за стрічку «Головна роль».

«З одного боку, я насолоджуюся тим, що зараз відбувається: церемонія, фільми, нагороди. З іншого боку, маю важливе для всіх застереження – не проспати те, що маєте. Це так важливо й так легко втратити», – прокоментував Віталій Манський, президент фестивалю «АртДокФест».

У номінації «Найкращий актор у головній ролі» здобув перемогу Вячеслав Довженко за роль у стрічці «Кіборги». «Золоту Дзигу» переможцю вручили Наталя Васько – акторка та телеведуча, лауреат Першої Національної кінопремії за роль у фільмі «Гніздо горлиці» та Ірма Вітовська – акторка театру та кіно, заслужена артистка України. «Хочу сказати, що це далеко не моя премія, а всіх тих, хто робив цю стрічку. Дякую кожному, хто долучився до її створення», – сказав переможець.

Переможницею в номінації «Найкраща акторка у головній ролі» стала Даша Плахтій, яка зіграла у фільмі «Стрімголов». Актор театру та кіно, народний артист України Володимир Горнякський та Сергій Тримбач – кінокритик, кінознавець, член Наглядової ради Української кіноакадемії нагородили переможницю кінопремією «Золота Дзига». «Дуже неочікувано для мене, я вважаю, що мала достойних конкуренток. Хочу подякувати долі, що мені довелося зіграти в такому сильному повному метрі», – подякувала Даша Плахтій. Далі був виступ української співачки Христини Соловій з пісню «Fortepiano».

Найкращим актором другого плану став Віктор Жданов за роль у фільмі «Кіборги». Нагороду вручили акторки – номінантка на Другу Національну кінопремію Даша Плахтій та номінантка на Першу Національну кінопремію за роль у фільмі «Моя бабуся Фані Каплан» Катя Молчанова.

Ніна Набока визнана найкращою акторкою другого плану за роль у фільмі «Припутні». «Золоту Дзигу» вручили актор, лауреат Першої Національної кінопремії (фільм «Гніздо горлиці») Микола Боклан та актор театру та кіно Роман Ясиновський.

Після цього на сцену для виступу вийшов соліст поп-гурту DZIDZIO Михайло Хома.

Найкращим анімаційним фільмом стала робота режисера Андрія Щербак «Причинна». Нагороду переможцю вручали режисер, художник, сценарист, лауреат Першої Національної кінопремії Манук Депоян («Микита Кожум'яка») та легендарний

Вячеслав ДОВЖЕНКО

художник-аніматор, режисер, сценарист Давид Черкаський.

Переможець Андрій Щербак зазначив: «Фільм би не відбувся, передусім, без генія Тараса Шевченка. Його «Причинна» стала головною причиною появи стрічки».

У номінації «Найкращий сценарист» перемогла Наталя Ворожбит за сценарій до фільму «Кіборги». Нагороду вручили члени Європейської кіноакадемії, лауреати кінопремії «Золота Дзига»-2017 за фільм «Моя бабуся Фані Каплан» Олена Дем'яненко та Дмитро Томашпольський.

«Золоту Дзигу» в номінації «Найкращий оператор-постановник» отримав Валентин Васянович за роботу над стрічкою «Рівень чорного». Переможця нагородили лауреат Шевченківської премії, оператор-постановник Ярослав Пілунський та лауреат Першої Національної кінопремії «Золота Дзига» Микита Кузьменко («Жива ватра»).

Чесність і достовірність оприлюднених результатів голосування підтвердила аудиторсько-консалтингова компанія Kreston GCG, що є офіційним аудитором Другої Національної кінопремії.

Найбільше «Золотих Дзиг» отримали «Кіборги» режисера Ахтема Сеїтаблаєва

Фото надані організаторами

ЮРІЙ ТАБАЧЕНКО: «ЛЮДИ СЛУХАЮТЬ РАДІО І МАЮТЬ ПРИВІД ДЛЯ РОЗДУМІВ»

Юрій Табаченко – відомий радіожурналіст. Торік, після перетворення Національної радіокомпанії України на Суспільного мовника, очолив Перший канал UA: Українське радіо. Він є одним з ведучих підсумкового суспільно-політичного шоу «Сьогодні. Ввечері». Його голосом озвучені оголошення у громадському транспорті Краматорська. Він чудовий батько трьох синів.

«МЕНЕ НІКОЛИ НЕ АГІТУВАЛИ ЗА ПРОФЕСІЮ ЖУРНАЛІСТА»

– Пане Юрію, професію журналіста Вам проторували батьки, які вже працювали на радіо?

– Та ні. Мені завжди давали право вибору й ніколи не агітували за журналістику. Я придивлявся до різних професій. Один час думав: чи не стати юристом. Учився в юридичному класі гімназії. Та, коли став перед вибором, зрозумів, що це має бути щось захопливе, професія має приносити задоволення. Мені подобалося писати. Навіть кожен лист, записку складав, як маленький твір. Ще у школі спробував записати себе на касетний магнітофон і почути, як звучить голос, як трансформується через систему мікрофон-підсилювач-динамік. І...вжахнувся. Багато людей навіть не здогадуються, як звучить їхній голос у запису. Ми чуємо себе не так, як інші. Для мене то справді було шоком. Почав працювати над голосом. Читав тексти, пробував міняти тембр, інтонацію.

– І все ж подалися в журналістику?

– Так, то був свідомий самостійний вибір. До того ж, ще двоє моїх однокласників вступили до Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. У мене була весела компанія.

– І серед спеціалізацій обрали радіо?

– Ні – телебачення! Хотілося все спробувати. Про радіо я вже мав уявлення, треба було відкрити нове. І я потім кілька років працював на телебаченні, але любов до радіо перемогла. До речі, у мене якось так виходило, що паралельно розвивалися дві сторони. Мама мого однокласника, з яким ми вступали, працювала на телебаченні. Вона давала можливість тренуватися творчій молоді. І буквально з першого курсу запрошувала нас спробувати свої можливості.

– І все ж, дорога вивела Вас на радіо...

– Тривалий час на Українському радіо не було у штаті працівника, який би писав промо й рекламні тексти. Коли виникала необхідність, завдання давали журналістам. Одне з таких трапилося мені. Написав кілька текстів, і замовник їх схвалив. Після цього мене запросили працювати до відділу реклами й маркетингу копірайтером. І тут я почав цікавитися роботою в ефірі більш предметно. Я вже тоді робив сюжети на телебаченні. Особливо подобалося їх озвучувати, але отримував багато зауважень: тембр не той, звуки не так вимовляеш... І тоді я напросився до відомої дикторки Світлани Горлової в учні. По сьогодні вдячний за науку. Вже коли вів програми в ефірі, працював над дикцією з Петром Бойком. Люблю щось озвучувати. Коли випадає можливість, із задоволенням беруся начитувати художні тексти, ролики. Одним із перших записав кілька творів для нашого нового Інтернет-каналу «UA: КАЗКИ».

– Пригадуєте свої перші самостійні проекти?

– З однокурсниками вирішили зробити автомобільну телепрограму на власному ентузіазмі. Досі дивуюся, як нам це вдавалося. Десь знаходили камери, орендували за якісь копійки. Я у батька позичав старенькі «Жигулі», щоб їздити на зйомки. Але ж це було цікаво! Ми мали можливість спробувати себе в усіх ролях: я так і знімати відео навчився, і монтувати, графічне оформлення програми теж сам робив. Та найголовніша роль – продюсера: знайти спонсора і розмістити продукт. З половини каналів нас відправляли. Не завжди чемно. І то була перша наука жорсткого конкурентного світу медіа. Але ми пробілися. Програма, зроблена трьома першокурсниками на домашньому комп'ютері, щотижня виходила в ефір загальнонаціонального телеканалу.

«МЕНЕ ЗАВЖДИ ЦІКАВИЛИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТЕМИ»

– Пане Юрію, коли Ви працювали на музично-розважальному радіо «Промінь», Ваші програми вирізнялися серйозністю?

– Мене завжди більше цікавили суспільно-політичні, соціальні теми. Якось мене почули з радіо «Ера ФМ» і запросили вести суспільно-політичні програми. Через певний час я вів ток-шоу «Коло запитань». То було єдине ток-шоу на радіо, створене за принципом телевізійного, з великою аудиторією, кількість учасників ефіру

Юрій ТАБАЧЕНКО

іноді перевищувала два десятки. До того ж, ми їздили областями, обговорювали актуальні місцеві проблеми. Ось такий був досвід.

– А потім Ви знову повернулися на Українське радіо?

– Мене запросили вести «Порядок денний» на Першому каналі. Це була щоденна двадцятихвилинна програма. Жодного підмінного ведучого. Щодня о 19.30 у прямому ефірі. Ранок починав з перегляду сайтів з новинами, інформаційних стрічок. Слухав радіо своє і конкурентів, щоб розуміти ринок, що відбувається у медіа-просторі. Якщо живеш тільки своєю маленькою програмою, з часом відриваєшся від суспільства, і програма перетворюється на знелюднений острів. Усім своїм ведучим рекомендую слухати інші радіостанції, насамперед іншомовні. Це дає результат. Тоді ти стаєш цікавим, і тебе починають слухати. Іноді запускаємо якусь нову «фішку», а за два тижні вже й на сусідній радіостанції схоже з'являється.

– Коли почалася війна, Ви погодилися попрацювати на радіостанції «Голос Донбасу»?

– Коли почалася війна, обласні телерадіокомпанії Луганська та Донецька захопили російські бойовики. Вся техніка залишилася там. Донбас не чув обласне українське радіо, і його треба було відновлювати. Першим запустили телебачення. Вони створили хаби у найбільших містах Донеччини, які потім працювали і на радіо. У нас було дві бази – у Краматорську і в Києві, технічно це було простіше, нам допомогло Українське радіо. Мене запросили на співбесіду і сказали, що є 10 вакансій з дуже скромними зарплатами, одна напіврозібрана студія і два тижні часу, щоб запустити цілодобове розмовне радіо. Бюджет, як завжди, – нуль. За два тижні ми вийшли в ефір.

– До слова, про Краматорськ. Знаю, що там щодня звучить Ваш голос.

– Тролейбусне депо Краматорська закупило нову техніку для оголошення зупинок, звернулися на радіо, щоб записали гарно. Потім ще попросили озвучити оголошення на пішохідних переходах для людей з вадами зору. Тому на «Голосі Донбасу» я вже не працюю, але у Краматорську звучу регулярно.

«Я ЗАВЖДИ МРІЯВ ПОВЕРНУТИСЯ НА УКРАЇНСЬКЕ РАДІО»

– І нарешті Ви повернулися на Українське радіо?

– Я завжди мріяв про це. Торік генеральний продюсер Українського радіо Дмитро Хоркін запросив мене до співпраці, окреслив ключові напрями роботи. Я, звісно, погодився. Це вже нова структура, яка дає значно більше можливостей, дає змогу втілювати нові ідеї. Мені приємно, що вдалося зібрати чудовий колектив. У такій команді легко працюється.

– У Вас суспільно-політичний канал. Але цієї концепції не завжди дотримувалися?

– Ми привели формат каналу у відповідність до закону «Про суспільне телебачення і радіомовлення України». Сітку мовлення писали з нуля. Взяли найкращі зразки світових суспільних мовників, але з огляду на наші традиції, потреби нашого слухача. У нас і зараз є невелика кількість культурологічних, освітніх, літературних, музичних програм. Але їх роблять колеги з радіо «Культура» і «Промінь» – професіонали у своїй справі. А основу Першого каналу Українського радіо становить суспільно-політичний контент. Якщо в ефірі «Культури» планується ексклюзивний концерт – ми також його транслюємо, якщо «Промінь» робить першокласні спортивні програми – вони теж у нас звучать. А ще

ми робимо програми, окрім української, чотирма мовами світу. І в цьому сила Суспільного. Жоден комерційний канал не здатний на таке. Бо це дуже масштабні, дорогі проекти, але потрібні для слухача.

– Ви є ведучим одного із шоу – «Сьогодні. Ввечері».

– Я брав участь у кастингу ведучих разом з усіма. Просив редакторів, щоб чесно оцінили мене. Хочу звучати в ефірі якісно, щоб не говорили, що сам собі режисер.

– Знаю, що є багато схвальних відгуків про Перший канал Українського радіо.

– Так, є й зауваження, до яких дослухаємося. Більше схвальних відгуків. Ми розширюємо аудиторію слухачів, прагнемо, щоб нас слухали активні люди, які ухвалюють рішення. Працюємо над контентом, над формою подання. Поставили собі завдання бути оперативнішими, реагувати на події швидше. Ми цілковито змінили весь одяг каналу – починаючи від позивних і до найменшого джінгла.

– У Вас працюють чудові брендвоиси...

– Мене завжди дивувало: пишася, що у нас найкраща дикторська школа в Україні, а заставки програм і промо-ролики озвучували хто завгодно. Зведення джінглів було занадто простим. А це той самий «одяг», за яким зустрічають. Тому одним з перших кроків був кастинг брендвоисів. Тепер у нас голоси каналу – Ірина Грей і Михайло Павлов. Це наш рівень. Радіослухачі одразу звернули на це увагу.

– Пане Юрію, захоплює ще й те, що Ви батько трьох синів! Ваша родина слухає Українське радіо, підтримує Вас?

– З дружиною познайомився теж тут, на радіо. Тепер разом виховуємо Андрія, Миколу, Святослава. Діти впізнають мій голос із радіоприймача, але не слухають, звісно. Політичні теми в такому віці ще не цікаві. Їм зараз більше «Промінь» і «UA: КАЗКИ» подобаються. А дружина – об'єктивний рецензент. Завжди підказує, що можна змінити.

– Як би Ви продовжили думку: «радіо для мене – це...»?

– Радіо – це магія. Магія звуку. Однією лише інтонацією, настроєм у голосі можна сказати більше, ніж цілим відеорядом. Люди слухають радіо і мають привід для роздумів. На телебаченні ви бачите картинку такою, якою її бачить телережисер, а на радіо такою, якою бачите ви.

Сьогодні відома телеведуча каналу UA: Перший, успішна журналістка, майстер нетворкінгу та радниця экс-президента України Віктора Ющенка з питань телебачення Людмила Харів розповість історію свого успіху, відповідь на поставлені запитання і дасть декілька корисних порад для майбутніх майстрів нетворкінгу.

Таїсія ДОВГАНЬ

– Людмילו, зараз Ви успішна телеведуча, журналістка, педагог, майстер нетворкінгу, але починалося все, мабуть, не так яскраво. Розкажіть саме про початок Вашої кар'єри.

– Початок кар'єри був щасливим випадком. Я прийшла на телебачення за компанію на проби своєї подруги. Вона просто попросила її підтримати, тому що ніколи не говорила українською і не була в кадрі. Їй потрібна була мотивована компанія. Я на той момент навіть не збиралася працювати на телебаченні, я не вважала себе гідною цієї роботи і не була до такої міри впевненою в собі. В мене не було мети працювати на телебаченні, і я почувалася поруч зі своєю подругою дуже впевнено, вільно і весело. Мене помітили в цій компанії і запропонували спробувати себе. Я спробувала себе в кадрі на тих пробах і отримала пропозицію навчатися. На той момент УТН провадив курси навчання телеведучих. Я потрапила на той курс, і по його закінченню мене відібрали. З тридцяти відбирали трьох дівчат, і я потрапила до тієї трійки. Це і був мій початок.

МИСТЕЦТВО КОМУНІКАЦІЇ — ЗАПОРУКА УСПІХУ?

– Протягом багатьох років Ви були автором програми «Особистий погляд», у якій брали інтерв'ю в успішних людей. Чия історія запам'яталася найбільше?

– Кожна історія вражала своєю унікальністю. З кожним героєм у мене був ніби такий легкий роман. Тільки так виходила відверта цікава розповідь про героя, тому я не можу виокремити когось. Мені відкривали ключові події свого життя.

– Зараз Ви активно займаєтесь нетворкінгом, проводите багато майстер-класів і тренінгів. Розкажіть, будь ласка, що таке не-

творкінг і для чого він потрібен у повсякденному житті.

– Я можу сказати, що не всі успішні люди є майстрами нетворкінгу, але всі майстри нетворкінгу – успішні люди. Якщо правильно розуміти цю сферу діяльності, то можна досягти успіху набагато швидше, аніж у будь-якій іншій справі. Нетворкінг – це вміння налагоджувати та розвивати «горизонтальні» зв'язки (зв'язки на рівних). Тобто налагоджувати дружні стосунки з людьми різних статусів, категорій, сфер діяльності. Коли у вас формуються дружні стосунки

з людьми, це так, ніби ви поливаєте і вирощуєте сад, який у певний час принесе свої плоди. Коли я робила свої програми, то зрозуміла, що люди досягають успіху тоді, коли вони вміють правильно спілкуватися і вміють формувати вдячне оточення, яке допомагає розвитку. Тому весь мій курс я склала як навчальний, державна служба з авторських прав визнала його як унікальний, на що в мене є відповідні сертифікати. Я щаслива, що студенти мають можливість отримувати знання, які допоможуть їм досягти своєї мети швидше.

– Які плюси та мінуси Вашої професії?

– Я бачу лише плюси, мінусів не бачу. Звісно, це професія, яка потребує певної відповідальності, оскільки вона пов'язана з людьми, я за собою залишаю можливість мотивувати, надихати на нові звершення, тому це велика відповідальність. Та коли я бачу бажання людей ставати кращими, ніж учора, то це мене мотивує, і я бачу лише плюси.

– Ви зазначили, що людина щодня має ставати кращою, ніж вона була вчора. В такому разі чи може у людини бути приклад для наслідування і, якщо так, то хто для Вас є таким прикладом?

– Модель успіху може бути перед очима, тому що будь-яка мета, яку б ми перед собою не ставили, вже досягнута кимось. Можна використати досвід лю-

дини, взяти модель і повторити те саме. Я склала для себе збірний образ. У будь-якої людини є чого навчитися, і я завжди беру найкраще.

– Що Ви могли б порадити людині, яка хоче стати майстром нетворкінгу?

– Треба вивчати канони нетворкінгу. Цього можна навчитися. Якщо зрозуміти цінність цієї сфери діяльності, то можна себе вмотивувати, вивчити головні секрети, ефективні прийоми і практикувати їх у своєму житті для досягнення мети.

– Чи є у Вас заповітна мрія?

– Немає такої мрії, яку б я не перетворила на мету. Я впевнена, що людина може досягти всього, чого вона захоче, якщо вона цього не досягає, то немає мотивації для досягнення. Будь-яка мрія може стати метою, а це означає, що може втілюватися в життя, але є тут такий невеликий мінус, тому що зникає мрія. Якщо вона перетворюється на мету, то зникає. Але вона стає частиною життя.

– Розкажіть про свої плани на майбутнє.

– Я б хотіла скласти навчальний посібник з того курсу, який зараз викладаю, щоб він був більш предметним, і опублікувати його. Нині в мене є виданий ефективний нетворкінг-інструмент – нетворкінг-органайзер. Він стане додатком до тієї книги, яку я готую.

ФІЛЬМ ПРО БОРОТЬБУ ЗА КІНОПРАВДУ

У столичному кінотеатрі «Жовтень» відбулася урочиста прем'єра політичної мелодрами «Зрадник», знятої американським режисером Марком Хаммондом. Стрічку створено за підтримки Держкіно України.

Українсько-литовська політична мелодрама – про українських кінематографістів 70-х років минулого сторіччя, які, попри утиски цензури, доносили до людей чесну інформацію.

1970-ті роки радянської України... Згадано дуже важливий етап заборон в історії українського кіно після відлиги 60-х та створення кількох шедеврів світового кіно, таких, як «Камінний хрест», «Тіні забутих предків» та «Білий птах з чорною

ознакою». Політична задуха на кіностудії. Куратор від КГБ дає наказ перемонтувати щойно завершений фільм знаного режисера, що висвітлює події української «громадянської війни» з правдивого ракурсу, а це суперечить політиці партії.

Режисер хоче розказати людям правду про події у Холодному Яру. Перемонтаж доручають режисеру-стажерці, яка щойно закінчила ВГІК. Дівчина розуміє, що мусить захистити авторське бачення. Кохання, політика, небезпечне завдання, друзі та вороги – все це виклики для неї.

У ролях: Олег Мельничук, Зоя Барановська, Станіслав Щокін, Ольга Карпова, Андрейс Жагарс, Михайло Грицкан та Тимофей Трибунцев.

У фільмі використані одеські локації, в павільйоні збудували навіть одеську квартиру.

Режисер та автор сценарію картини Марк Хаммонд розповів про роботу над фільмом. Для нього це теж був виклик. Треба було створити історію з наявних складників, було відзнято багато матеріалу. Водночас для режисера в цій історії важливим є таке поняття, як свобода, а саме – свобода слова, і він вирішив

Перед прем'єрою

Кадр із фільму «Зрадник»

представити це так, як побачимо у фільмі.

Автор сценарію Заза Буадзе додав: «Напевно, тема конфлікту між системою та художником існує завжди. Мабуть, будь-яка система бажала б тримати митця у вузді і не давати цілковитої волі. Нинішньому поколінню це не здається таким вже страшним, а тоді цей молох пожирав людей. Трагічно обривалися не лише творчі життя, а й просто життя. У той самий час за океаном з'явився новий Голівуд, де митцеві вперше дали свободу!

Я пам'ятаю людей, які співалися, йшли

з професії, потім це повторилося в моєму поколінні, коли на початку 90-х усе розвалилося. Тому тема ця важлива, бо цензура зараз теж є. Тоді – політична, сьогодні – цензура ринку».

Картину присвятили пам'яті видатних українських кінорежисерів, які також страждали від радянських обмежень: Олександрові Довженку, Сергію Параджанову та Юрію Іллєнку.

Світлана СОКОЛОВА

Фото авторки та надані організаторами заходу

Закінчення. Початок № 17

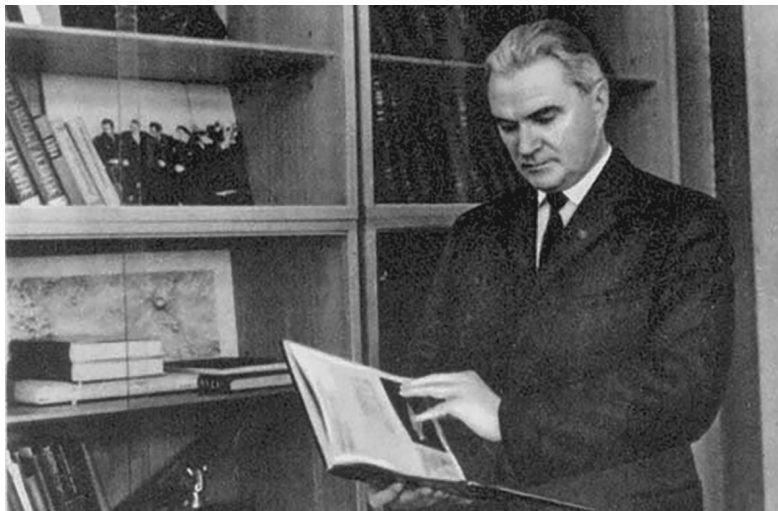
«Мета мого життя – міжпланетні
сполучення!» –Валентин Петрович Глушко,
з листа до Ціолковського, 1923 рік.

Ольга ПУГАЧ

Генеральний конструктор Валентин Глушко (1908–1989) народився в Одесі і був одним із трьох дітей у родині службовця Петра Глушка та його дружини Мотрі. Родина була заможною. З дитинства Валентин грав на скрипці, малював, вивчав іноземні мови. Освіту здобував у профшколі. Мрія про політ на Місяць захопила його після прочитання романів Жюль Верна «Із гармати на Місяць» і «Навколо Місяця». Це було таким заманливим, що він уже в 13 років був готовий «і Землю покинуть, і в небо злітати». Для початку, щоб зосередитись на головному, він покинув скрипку – її, виготовлену самим Страдіварі, у нього поцупили, що він сприйняв як добрий знак. Зацікавився астрономією, у 17 років, ще до вступу до Ленінградського університету (1925 р.) він вже мав друковану статтю «Завоювання Землею Місяця» та закінчував редагування своєї книжки «Проблеми експлуатації планет». У ці роки (1923–1930) він листується з Ціолковським, який на прохання Глушкова, надсилає йому свої праці. У 1929 році студент В. Глушко реєструє винахід: електричний ракетний двигун (ЕРД). Визнано, що він є першим у світі конструктором електротермічного ракетного двигуна. Пізніше Глушко працював над рідинними ракетними двигунами (РРД). Університет він так і не закінчив, у 1929 році, після держіспитів, студента-п'ятикурсника було відраховано з університету за несплату за навчання. Стипендію він не отримував, тож жив з випадкових заробітків, але їх вистачало не на все.

Перше місце роботи у Ленінграді – газодинамічна лабораторія (1929 р.). Від цього часу Глушко очолював не одне конструкторське бюро аж до 1974 року. Саме на їх основі було створене сучасне

ПАРАБОЛИ ЗІРКОВИХ УСТРЕМЛІНЬ ПЕРШІ У СВІТІ. ПРАКТИКА КОСМОСУ

Валентин Глушко

«НВО Энергомаш імені академіка В.П. Глушка». Основні їхні розробки – двигуни до ракет. У 1933 році Глушка призначають начальником сектору в Ракетному НДІ, м. Москва. Заарештували його у 1938-му. На момент арешту тридцятирічний Глушко був фаховим спеціалістом, мав друковані праці, винаходи, авторитет і визнання. А далі – півтора роки слідства з перебуванням у тюрмі НКВД на Луб'янці та в Бутирській тюрмі – найбільшій з московських. Там сидів до страти (1775 р.) Омелько Пугач (Ємельян Пугачов), син Івана Пугача, що з донських козаків. У часи Великого терору 1937–1938 років у тюрмі одночасно утримувалося близько 20 тисяч осіб, і тисячі їх були розстріляні.

Під час слідчих дій В. Глушка неодноразово били батогами із дротів зі свинцевою ізоляцією. Так з «ворогів народу» вибивали зізнання у злочинних діяч, а він підписав усе, що від нього вимагали. Згодом він заперечує необґрунтовані звинувачення, пише листи, також і Сталіну, про те, що папери підписав під тортурами. Але на його листи не реагують, адже на руках вже мають Акт експертизи з місця роботи на 38-ми

мічним ракетам. Серед космонавтів він мав наймення – «бог вогню».

Академік Володимир Миколайович Челомей (1914–1984) був, певно, одним з найбільш засекречених ракетників світу. Ім'я С. Корольова було відкрито в той день, коли він помер, а про В. Челомея, з яким пов'язували створення ядерного щита СРСР, дозволено було говорити й писати лише через п'ять років по його смерті.

«Я так придумав! Таке придумав!» – були останні його слова. Челомей не мислив свого життя без творчості.

Він народився в родині вчителів у містечку Седльці, Привіслянський край, Західна Україна

Володя Челомей із мамою, Полтава, 1916 р.

Челомей вступає до Київського Політехнічного інституту на авіаційний факультет (пізніше став окремим інститутом). Там йому пощастило слухати лекції видатних науковців того часу, зокрема наймолодшого академіка ВУАН М.П. Кравчука, званого у світі математика (це той самий, який у 1938 році отримав 20 років Колими і зумів протягти там лише 4 роки, не доживши й до 50-ти).

У 1937 році В. Челомей закінчує з відзнакою інститут, у 1939-му стає кандидатом, а у 1951-му – доктором наук, професором. Першу наукову роботу написав на другому курсі інституту. Частина статей Челомея написана українською мовою.

У 1940-х по лезу бритви довелося пройти і йому: Л. Берія запропонував йому стати резидентом

223	
вп. Выписка из протокола № 26	
Особого Совещания при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР	
от 15 августа 1939 г.	
СЛУШАЛИ:	ПОСТАНОВИЛИ:
Дело № 18102/ц, по обвинению Валентина Петровича, 1908 урож. гор. Одессы, украинец, СССР, в/парт., сын помещика.	ГЛУШКО Валентина Петровича, за участие в контрреволюционной орга- низации – заключить в исправитель- ный трудовой лагерь сроком на ВОСЕМЬ лет, считая срок с 23-го марта 1938 года. Дело сдать в архив.
сб. для разб. в тех. архив.	
Учтенная	
Нач. Секретариата Особого Совещания при Народном Комиссаре Внутренних Дел СССР МАРКЕВ	

Виписка із протоколу з вироком у справі Глушка, сина поміщика

аркушах. Там детально викладено свідчення про «шкідницьку діяльність» В.П. Глушка і С.П. Корольова. Глушку дають 8 років «виправних» таборів, (з «Дела» № 18102/ц: «народжений в Одесі, українець, син поміщика») а С.П. Корольову, який теж не уникнув Бутирки, – 10 років. Та, оскільки Глушко був цінним фахівцем, табори йому замінили на роботу в «шаражці». Також йому дозволили набирати собі у відділ спеціалістів із в'язнів ГУЛАГу. Коли він склав список потрібних людей, більшість із них вже було розстріляно! У 1942-му він подбав, щоб до нього у відділ перевели з Колими С.П. Корольова, а в 1944-му вже обох їх звільнили, реабілітували 1956-го, ще за життя. Непогано, бо фізика Ландау реабілітували через 22 роки після смерті.

1957 року В. Глушко став доктором наук без захисту дисертації, а 1958-го – академіком АН СРСР. Він створив десятки досконалих двигунів (ЖРД), які давали життя найвідомішим радянським кос-

(нині – Польща, тоді – Російська імперія). Його батько Микола Михайлович походив з багатодітної селянської родини, дітей у родині Михайла Челомея навчали, наймаючи вчителів. Найменший, Микола, любив хімію, захоплювався малюванням. Щодо походження родини Челомей відомо мало, хіба те, що недалеко від Седльця, у Білорусі є населений пункт із назвою Челомей.

Мати Євгенія Хомівна Челомей (Клочко) була з Полтавщини, також із багатодітної родини. Євгенія Хомівна закінчила гімназію, викладала літературу й біологію.

В. Челомей народився за місяць до початку Першої світової війни. Тікаючи від фронту, родина з тримісячним малюком переїздить на Полтавщину, до бабусі. Хлопчик рано виявив здібності до наук, любив класичну літературу, грав на фортепіано. Чотири роки навчався у Полтавській трудовій школі. У 1926 році родина переїхала до Києва, де він закінчував шкільне навчання. Далі був Київський автомобільний технікум, а 1932-го

Ракета «ПРОТОН»

радянської розвідки в фашистській Німеччині. Челомей відмовився, але не був за це покараний.

С. Корольов, В. Глушко, В. Челомей багато в чому – перші у світі. По черзі, чи й паралельно, очолюючи наукові бюро та космічні програми, ці видатні конструктори були безпосередньо причетними і до запуску першого супутника (1957), і до багатьох інших піонерських проектів.

Секрет їхнього успіху, можливо, й у тому, що до кінця життя вони не зрадили мріям юних літ.

Валентин Глушко – в'язень. 9.04.1938

Продовження. Початок у № 17

ГУТА ПЕНЯЦЬКА
У ПУТАХ НКВД

Наближення німецько-радянського фронту до Рівного і Тернополя взимку 1944 року стало причиною відходу практично всіх партизанських загонів у глибокі тили гітлерівських військ. Одним з перших, хто рушив у напрямку Львова, були окремі розвідувально-терористичні групи загону спеціального призначення НКВД «Победітелі», яким командував полковник Дмитро Миколайович Медведев.

Спочатку до Львова відбула група перевдягнутих партизанів, яка мала забезпечити підтримку відомого розвідника-терориста Миколи Кузнецова. Услід за нею Д. Медведев відправив спеціальну групу на чолі з лейтенантом НКВД Борисом Давидовичем Крутіковим. За словами останнього, вона налічувала 21 особу, серед яких був радист із рацією та місцеві галичани, які мали виконувати функції зв'язкових.

Група вийшла із Цуманських лісів під Рівним. Її кінцевим пунктом призначення було село Ганачів біля Перемишля. У тамтешній Ганачівській ліс мав згодом прибути і партизанський загін Д. Медведева.

Маршрут групи Б. Крутікова пролягав у напрямку Дубно-Почаїв-Боратин-Гута Пеняцька-Ганачів. Оскільки на цій території домінувала УПА, то радянські партизани пересувалися нею під виглядом бандерівців. Усі вони розмовляли лише українською мовою, співали українські пісні, віталися не інакше, як «Слава Україні», мали на шапках кокарди з тризубом та документи підрозділу волинської УПА, який іде на зв'язок з керівництвом.

Під час цього переходу, який здійснювався на відібраних у селян санях, запряжених двійкою коней, крутіківці були викриті УПА і відбули з бандерівцями кілька сутичок.

Б. Крутіков мав завдання вийти до села Боратин Бродівського ра-

Крутіков Борис Давидович, командир спеціальної групи НКВД ССРСР, яка у січні-лютому 1944 року перебувала в Гуті Пеняцькій

ТРАГЕДІЯ ГУТИ ПЕНЯЦЬКОЇ

ПРИЧИНИ, ПЕРЕБІГ, НАСЛІДКИ

йону. Про таке пише Д. Медведев. Річ у тім, що Боратин – то родинне село Євгенії (Жені) Дроздової (дівоче прізвище Гаврилишин). Вона народилася і виросла у Боратині, там мешкали її батьки, які виховували її дитину, а вона, вийшовши у 1940 році заміж за чекіста Василя Дроздова, опинилася разом з ним у загоні НКВД «Победітелі». Подружжя добре знало місцевість (до 1941 року В. Дроздов служив у Бродях), тому їх і включили до складу загону Б. Крутікова. (Медведев Д. Сильные духом. – К.: Политиздат Украины, 1981. – С. 399).

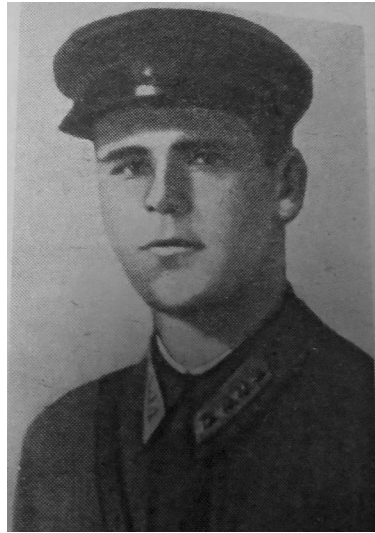
Селу Боратин приділено чимало місця у книзі Д. Медведева «Сильні духом». До самого Боратина партизани Б. Крутікова добралися пішки – мабуть, у боях втратили всі свої коні та сани. За словами Д. Медведева вони «йшли до коліна в снігу. Кожен

Медведев Дмитро Миколайович, командир загону НКВД ССРСР «Победітелі»

крок вартував великих зусиль. А тут ще й почалася завірюха, іти стало ще важче». (Медведев Д. Сильные духом. – С. 399). На розвідку в Боратин Б. Крутіков відправив Василя Дроздова, у якого в селі жили тесть і теща. Самі ж партизани зупинилися в Гаївці у «пана Владека» біля Боратина.

Звичайно, у книзі Д. Медведева «Сильні духом» не все відповідає дійсності, особливо те, що стосується УПА, бійців якої автор називає бандитами та «ізмінниками родни». Ось приклад: «Трагічна доля спіткала пана Владека, товариша Владека, який надав свій дім партизанам. Старого лісничого бандерівці замкнули у його хаті, а хату спалили». (Медведев Д. Сильные духом. – С. 421). Сам Д. Медведев назвав лише прізвище та ім'я цього лісника – то поляк Владислав Молінський. Під час збирання матеріалу для своєї статті, бро-

Чекіст Василь Дроздов, чоловік Євгенії Дроздової (Гаврилишин) із с. Боратин Бродівського району

дівський журналіст Б. Дмитрів, мабуть, сам того не відаючи, вивів полковника НКВД на чисту воду – у 1988 році він зустрівся «із 84-річним Владиславом Вавриковичем і його дружиною Євгенією Олексіївною, які жили в тій самій хаті і добре пам'ятали прихід партизанів та скромну вечерю. («Приймали як могли»). У гаївці партизани ночували «на встеленій свіжою соломкою підлозі». (Дмитрів Б. Заграва над гуптою // Прапор комунізму. – Броди, 1988. – 1 бер.). Як розповів Б. Дмитріву Владислав Молінський, партизани, обминувши села Суховоля і Салашка, прибули у Гаївку вночі 9 січня 1944 року – то був третій день Різдвяних свят, тому легко запам'ятали подію. (Там само.). У Гаївці крутіківці перепочили після виснажливої дороги і дочекались В. Дроздова з Боратина. Повернувшись, той повідомив, що все гаразд, і вся група вирушила у Боратин. Там

Медведев Д. М. у 1944 році

вони перебули один день, відправили до Гуті Пеняцької «пана Владека», аби той повідомив про них і, не дочекавшись його повернення, вирушили в дорогу.

«В Боратині, видаючи себе за бандерівців, – пише Д. Медведев, – вони зажадали коней». (Медведев Д. Сильные духом. – С. 401).

З Боратина загін Б. Крутікова вирушив до Гуті Пеняцької вже на санях, запряжених кінями. Скільки їх було, Д. Медведев не уточнює. Але, якщо крутіківців налічувалося 21, то саней мало бути не менше чотирьох, запряжених двійкою.

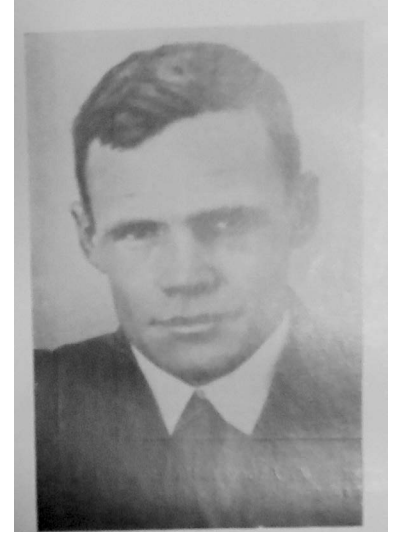
У такому вигляді, на санях, з бандерівськими тризубами на кокардах шапок прибули бійці Б. Крутікова до Гуті Пеняцької, де їх зустрів добре відомий чекістам Казимир Войцеховський. (Медведев Д. Сильные духом. – С. 401).

Стокхов Сергій Трохимович, комісар загону особливого призначення НКВД ССРСР «Победітелі»

Отже, загін Б. Крутікова прибув у Гуту Пеняцьку 10 січня 1944 року. Про це залишив спогад сам Б. Крутіков, який записав у 1982 році львівський журналіст Микола Тороповський. З огляду на важливість, процитуємо свідчення: «6 січня 1944 розвідувальна група спеціального призначення, командиром якої було призначено мене, у складі 21 чоловіка вирушила на Львів. За кілька днів добралися до Гуті Пеняцької, яку нам рекомендував приятель нашого партизана Василя Дроздова Владислав Молінський. Ми зустріли там гарний прийом. І щирої приязнь жителів, відпочили й 11 січня ввечері рушили далі.

Проте плани довелося міняти. У боях з бандерівцями загинули Валентин Шевченко й Андрій Величко. Від основної групи відстав радист Бурлак із рацією та подружжя Женя й Василь Дроздови. Важко поранили Леоніда Клепу-

Староверов Д. Д., начальник штабу загону особливого призначення НКВД ССРСР «Победітелі»

шевського, якого ми змушені були тимчасово залишити у радянських патріотів Ткачуків на хуторі Циків. Обстановка, що склалася, змусила нас повернутися назад у Гуту Пеняцьку, де нас, як і першого разу, прийняли дуже радо.

Жителі села нашої групі дуже допомогли. По-перше, знаючи, чим це їм загрожує, селяни протягом півтора місяця надавали нам прихисток, ділилися харчами. Крім того, для кількох пар розвідників, яких ми, виконуючи наказ, відправляли до Львова, жителі Гуті Пеняцької дали адреси своїх родичів, які там проживали. Зокрема, колишній командир групи самооборони Войцехівський передав розвідникам Степанові Пастухову і Михайлові Кобеляцькому листа з рекомендацією до свого батька – львів'янина. Все це сприяло виконанню важливого завдання, поставленого перед розвідувальною групою спеціального призначення.

Дроздова (Гаврилишин) Євгенія, член спеціальної групи НКВД ССРСР

Продовження на стор. 8

Продовження. Початок на стор. 7

Обкладинка книги Василя Пруса «Трагедія села Нивиці».

Патріоти Гути Пеняцької також щоразу виділялися кількох провідників, коли ми йшли на завдання. Саме завдяки гутапеняцьким провідникам вдалося забрати з хутора Циків пораненого Леоніда Клепушевського.

Нарешті, наші друзі з Гути Пеняцької допомогли встановити зв'язок із солдатами батальйону, який стеріг залізничний міст. Близько сотні охоронників вони розагітували й привели до себе на базу в Гуту Пеняцьку.

Звичайно ми прагнули віддячити своїм щирим господарям: допомагали і зброєю, і суто військовими порадами, навчали бійців групи самооборони, створювали такі групи в інших селах.

Але незабаром ми змушені були залишити Гуту Пеняцьку. Річ у тім, що тут, окрім нашої групи, базувалися львівський загін «Народної гвардії» під командуванням Івана Прокоповича Куріловича та 9-й батальйон імені Чкалова житомирських партизанів-маликівців під командуванням Бориса Дмитровича Корневського, нарешті, охоронний батальйон, який почав активно діяти проти німців. Разом близько 500 чоловік. Для одного населеного пункту це було забагато: ми могли наразити село на небезпеку. Тому, порадившись, вирішили піти з Гути Пеняцької. Перед відходом я довго розмовляв з командиром групи самооборони Войцеховським. Це була цікава й смілива людина, його група мала навіть радіозв'язок, правда односторонній. У нашій бесіді я неодноразово наголошував: у разі нападу гітлерівців, група самооборони, добре озброєна й добре навчена, повинна дати рішучий бій, аж поки все населення не залишить село». (Цит. за: Тороповський М. Реквієм убитого села // Ленінська молодь. – Львів, 1982. – 24, 27 лип).

Про перебування в Гуті Пеняцькій Б. Д. Крутіков говорив і під час

ТРАГЕДІЯ ГУТИ ПЕНЯЦЬКОЇ

ПРИЧИНИ, ПЕРЕБІГ, НАСЛІДКИ

відкриття першого пам'ятного знака жертвам цього села 26 лютого 1989 року: «На початку січня 1944 року по дорозі на Львів спеціальна група розвідників загону Героя Радянського Союзу полковника Д. М. Медведєва, яку я очолював, зупинилася в Гуті Пеняцькій. Тут ми перебували 50 днів. Жителі села давали можливість моїм товаришам виконувати завдання в окупованому гітлерівцями Львові». (З виступу Б. Крутікова // Прапор комунізму. – Броди, 1989. – 11 бер. – С. 2).

Залишив спогади про Гуту Пеняцьку і партизан Борис Харитонов, який брав активну участь в організації та здійсненні терактів проти німців у Львові та перебував на квартирі Войцехівських, що по вул. Жолкевського. У своїй документальній повісті «На іспихе ночі» він уточнює доволі важливі деталі, які сприяють відтворенню перебігу подій, пов'язаних з Гутою Пеняцькою: «Вечері 11 січня група залишила гостинну Гуту. Дійти ж до Ганачівського лісу партизанам не вдалося. У сутичках з бандитами і гітлерівцями група втратила шість чоловік, у тому числі радиста, двох зв'язкових (одна з них – Євгенія Дроздова), Борис Крутіков і Леонід Клепушевський були поранені; Василь Дроздов і Федір Приступа, відбившись від основної групи, партизанили, як потім виявилось, самі.

У силу таких обставин медведівці змушені були повернутися в Гуту Пеняцьку і звідти відправляти розвідників до Львова». (Цит. за: Дмитрів Б. Заграва над Гутою // Прапор комунізму. – Броди, 1988. – 1 бер. – С. 2).

Із наведених свідчень партизанів-медведівців і самого Д. Медведєва випливає, що група Б. Крутікова з 21 особи, прямує у село Ганачів Перемишлян-

Таблиця на пам'ятнику українським жертвам польських шовіністів у Гуті Пеняцькій. Фото Д. Чобота. 2018 р.

Пам'ятник українцям, полеглим від рук польських шовіністів у Гуті Пеняцькій. Фото Д. Чобота. 2018 р.

ського району, зупинилася в Гуті Пеняцькій 10 січня 1944 року. Наступного дня вона вирушила далі, але у боях втратила 6 бійців, зокрема і радиста, тому повернулася назад у Гуту, де й перебувала до кінця лютого 1944 року. Час перебування в Гуті Пеняцькій визначив Б. Крутіков – 50 днів.

Що ж робили в Гуті Пеняцькій упродовж 10 січня – 23 лютого 1944 року радянські партизани загону спеціального призначення НКВД на чолі з Б. Крутіковим? Про обставини поповнення ним своїх лав ми розповімо окремо, а поки що – про головніше.

Партизани-розвідники з групи Б. Крутікова, які знайшли притулок у Гуті Пеняцькій забезпечували діяльність у Львові відомого радянського терориста-провокатора Миколи Кузнецова. З Гути Пеняцької окремі групи радянських партизанів виходили на завдання до Золочева, Бродів та Львова і поверталися назад у Гуту Пеняцьку. У своїх діях вони спиралися на створену ще у довоєнний період розгалужену агентурну мережу НКВД. Через керівника боївки АК у Гуті Пеняцькій В. Войцеховського енкаведисти вийшли на його батька та перетворили львівську квартиру Войцеховських по вулиці Жолкевського на місце перебування радянських терористів.

Із книги полковника НКВД Д. Медведєва «Сильні духом» ві-

їхали в Гуту Пеняцьку». (Медведєв Д. Сильные духом. – С. 440). Перед нами яскравий зв'язок львівських терактів 8 і 9 лютого 1944 року з Гутою Пеняцькою.

І Гута Пеняцька, і Ганачів були важливими осередками АК на Львівщині. Якщо загін НКВД туди прямував, то цілком зрозуміло, що і в Гуті Пеняцькій, і в Ганачеві у них були свої люди. Про подібну агентуру, без зазначення імен, доволі часто йдеться у вже розсекречених документах Українського штабу партизанського руху, але ще більше таких даних має бути в архівах НКВД-КГБ у Москві. Доступ до них – то питання часу, але вже й так зрозуміло, що керівник АК у Гуті Пеняцькій К. Войцехівський та його батько дуже тісно співпрацювали із радянським НКВД і забезпечували прикриття для радянських терористів у Львові, з вини яких гітлерівці розстріляли не менше 2 тисяч заручників: українців і поляків; кого було більше наразі не відомо – та й то не є принциповим питанням. Принципово інше: безглузді вбивства підполковника і ефрейтора Люфтваффе 8 лютого і віце-губернатора Бауера та його секретаря Шнайдера 9 лютого 1944 року викликали жажливу відплатну акцію німецьких окупантів у Львові. Про те, що саме такими стануть наслідки їхньої терористичної діяльності, добре знали і керівники партизанського загону «Победітелі», і самі терористи. Знали і свідомо влаштовували провокації та ще й під акомпанемент вигуків «Слава Україні!» та розкидання документів і прокламацій УПА. Не «победітелі», а криваві провокатори. Оце вони й знайшли притулок у Гуті Пеняцькій. Але одним притулком терористів справа не обмежилася.

ЗВІРСТВА У СЕЛІ НИВИЦІ

Напередодні трагедії

Трагедія у селі Нивиці сусіднього з Бродівським Радеківського району на Львівщині, яка спіткала його 27–28 січня 1944 року, має прямий і безпосередній зв'язок із знищенням Гути Пеняцької 28 лютого цього ж року. У Нивицях людей катували, вбивали і живцем спалювали радянські партизани-медведівці, а звірства тих самих головорізів, гвалтівників, грабіжників і садистів на Брідщині стали однією з причин влаштованої німецькою окупаційною адміністрацією і воєнним командуванням гітлерівців відплатної каральної акції знищення Гути Пеняцької. Йдеться про загін спеціального призначення НКВД «Победітелі», очолюваний полковником Дмитром Медведєвим; у його складі

Могила на місці страти мирних мешканців села Нивиці енкаведистами загону Д. Медведєва. Фото Д. Чобота. 2018 р.

перебував найбільш досвідчений і перевірений підрозділ енкаведистів на чолі з лейтенантом Борисом Крутіковим, тим самим «героєм», який із своїми «бійцями» впродовж лютого 1944 року перебував у Гуті Пеняцькій.

У загоні Б. Крутікова зібрані найкращих чекістів і завербованих ними місцевих жителів. Саме цей підрозділ НКВД впродовж майже усього лютого 1944 року базувався у Гуті Пеняцькій і наробив чимало лиха в її околицях. До діяльності загону Б. Крутікова ми ще повернемося, спочатку коротенько розповімо про самих чекістів-медведівців і те, що вони витворяли по дорозі до Гуті Пеняцької.

На відміну від інших радянських партизанських загонів, організацією та діяльністю яких опікувалися партійні організації комуністів, загін Д. Медведєва мав особливий статус – російською мовою він називався «Отряд специального назначения «Победители»; його створила НКВД, і керувався він безпосередньо з Москви. Складався загін переважно з досвідчених кадрових енкаведистів, яких на пара-

Таблиця на могилі жертв НКВД у селі Нивиці. (Пам'ятник встановлено у 60-х роках ХХ ст.)

штаху ночами скидали з літаків у Цуманські ліси біля Рівного. Загін мав добрий радіозв'язок з Москвою і координував з нею усі свої дії. Кількість партизанів загону перевищувала 500 осіб. У своїй діяльності учасники цього загону активно використовували створену НКВД довоєнну агентурну мережу, особливо активно – у Боратині, Гуті Пеняцькій і у Львові.

Партизанське формування Д. Медведєва стало широко відоме завдяки гучним терористичним актам, здійсненим радянським розвідником у формі німецького старшого лейтенанта Пауля Зібберта; то був спеціально вишколений для таких дій росіянин з Уралу Микола Кузнецов.

За кожен терористичний акт, вчинений М. Кузнецовим у Рівному, німці влаштовували відплатні акції, у місті робили облави і просто в центрі розстрілювали кожного четвертого, тобто цілком випадкових мирних людей.

Після замаху М. Кузнецова на імперського радника Гея в урочищі Сосонки біля Рівного німці розстріляли 700 безневинних заручників. 9 лютого 1944 року у Львові М. Кузнецов вбив віцегубернатора дистрикту Галичина Отто Бауера та начальника канцелярії президії губернаторства Гейнріха Шнайдера. У відповідь німці у Львові розстріляли дві тисячі заручників з числа мирних жителів.

Загальна кількість безневинно розстріляних, з вини терориста М. Кузнецова, українців обчислюється тисячами.

У середині січня 1944 року німецько-радянський фронт просувався до Рівненщини, тому Д. Медведєв отримав з Москви наказ передислокуватися на Львівщину.

Вже 2 лютого 1944 року Червона Армія зайняла Рівне і Луцьк, 5 лютого – Млинів, що за 50 кілометрів на північ від Бродів. Саме напередодні цих подій, випереджаючи радянські війська, у німецький тил просувався партизани Д. Медведєва.

27 січня 1944 року медведівці з'явилися на Львівщині і цього ж дня вони влаштували у першому на своєму шляху галицькому селі криваву масакру. Село це називається Нивиці.

Червона масакра

У роки війни, як і в більшості сіл Волині та Галичини, у Нивицях діяла Українська Національна Самооборона, тісно зв'язана з УПА. На шляхах, які вели у село, постійно стояли вартові, аби своєчасно попередити про небезпеку – в основному остерігалися німців і вивезення людей до Німеччини.

О четвертій годині ранку 27 січня 1944 року з боку Станіславчика у село в'їхала невелика група озброєних кіннотників. Вони сказали паролі і привіталися звичним: «Слава Україні!» Двоє вартових відповіли: «Героям Слава!»

Спішившись, кіннотники зв'язали вартових і почали їх позв'язано бити. виявилось, що то не упівці, а радянські партизани. За кіннотниками у Нивиці в'їхав на підводах і санях великий обоз радянських партизанів чисельністю у кілька сотень осіб. То був загін Д. Медведєва – про це він сам і написав у книзі власних напівспогадів-напівфантазій. (Медведєв Д. Сильные духом. – К.: Политиздат, 1981. – С. 423). Читаючи цю наскрізь фальшиву огероїзовану писанину, жителі Нивиць ще у радянські часи тихо поміж себе говорили, що у книзі Героя Радянського Союзу Д. Медведєва немає правди.

В'їхавши у Нивиці, радянські партизани усунули сторожу самооборони, виставили власну охорону та розійшлися по хатах на відпочинок. Однак, хтось вислизнув із села Нивиці, прибіг до сусіднього села Трійця і повідомив, що хати Федора Шпака і Леона Панасюка зайняла якась банда.

Керівник самооборони села Трійці Володимир Феденишин на псевдо «Рудий» зібрав 24-х самооборонців і ще вдосвіта рушив до Нивиць. На підході до села він не провів жодної розвідки, а розділив свій загін на дві групи, якими наблизився до двох вказаних хат, гадаючи, що там не може бути багато людей. Але не так сталося – обидві групи самооборони були обстріляні, з хат повибігали всі енкаведисти з автоматами та кулеметами. Зав'язався двадцятихвилинний бій, у якому загинуло дев'ять упівців, серед них і сам Володимир Феденишин. Зазнали втрат і радянські партизани.

Зустрівши неочікуваний опір, втративши майже половину свого складу разом із командиром В. Феденишином, решта самооборонців, відстрілюючись, відступила до села Трійця.

Після бою у Нивицях почали розшукувати тих, хто видав, що в селі партизани, найперше виявляли бандерівців. Повсюди людей викликали на допити.

В одній із хат медведівці захопили двох літніх німців, які знали українську мову – вони керували заготівлею дров для німецьких

військ, що перебували у фронтових окопах. Німців допитували у stodолі. Краєм вуха одна господиня почула, що німецьким солдатам пропонують вступити у радянський партизанський загін. Ті відмовили і сказали, що порушувати присяги не будуть. Тоді їх страшенно катували і на живих ножем вирізали свастики. Німці стали одними з перших жертв – їхні понівечені тіла згодом знайшли під горою інших трупів у тій самій страшній stodолі.

Після німців до цієї stodолі приводили мешканців Нивиць, де їх допитували, мордували, калічили та навіть відрубували кінцівки рук і ніг, очевидно, для остраху інших жертв. Крики зі stodолі лунали неймовірно. Потім медведівці запалили stodолу разом із ще

значно менше, відступили, але й партизани стали спішно покидати село.

У селі Нивиці медведівці вбили 29 селян, двох німців, які заготовляли в лісі дрова для фронту, цілком спалили 25 господарств та рушили до села Трійця, загін самооборони якого напав на медведівців.

У Трійці людей не вбивали – дуже спішили, але пограбували півсотні господарств та спалили їх дотла.

Вищенаведені відомості подано за розповідями селян Нивиць, окремі з яких у 1990 році записав на відео народний депутат України Ярослав Кендзьор.

В одному зі звітів УПА йдеться про те, що 27 січня 1944 року через північні села Радехівщини пройшло з'єднання червоних

Могила на місці страти енкаведистами мешканців села Нивиці. Фото Д. Чобота. 2018 р.

живими людьми. Stodola горіла, а люди несамовито кричали.

У селі Нивиці медведівці перебували з досвітку 27 до полудня 28 січня 1944 року. Протягом цього часу вони впускали у село всіх, хто їхав у якихось справах, а не випускали вже нікого. Серед загиблих був батько, який із 16-річною дочкою Ганною приїхав, аби здерти просо на пшоно. Дочку перед смертю чекісти згвалтували та ще й відрізали їй груди.

За два дні у селі влаштували небачений погром – мабуть, так виглядала відплата медведівців за так звану «зраду», напад на них загону самооборони і загиблих у бою поплічників. 29 селян у Нивиці замордували з особливою жорстокістю – людям відрубували руки і ноги, жінок гвалтували, різали дівочі перса, чоловіків мучили розжареним залізом, кокардами випалювали і ножами вирізали на їхніх тілах тризуби. Основні катування відбувалися у великій stodолі, яку спалили разом із живими людьми.

Екзекуція енкаведистів-медведівців несподівано припинилася після обіду 28 січня 1944 року. У цей час до Нивиць наблизилися ще дві німецькі танкетки (броньовики), що прибули з Радехова, вони обстріляли партизанів. Зав'язався бій, німці, яких було

партизанів чисельністю 700 осіб, яке спалило села Нивиці і Трійця та у зв'язній спосіб замордувало 36 місцевих жителів. (Літопис УПА. Нова серія. – Т. 13. – С. 21–27; Романюк М. Золочівська округа ОУН. – Л., 2016. – С. 126.)

Трагедію села Нивиці добре описав колишній мешканець сусіднього містечка Топорова Михайло Сусол, 1928 року народження, у книзі «Топорів за волю України». – Львів, 2010. – С. 81–83, 103–104, 135–136.

Відомості про звірства радянських партизанів-медведівців у селах Нивиці та Трійця знаходимо й у виданій у Нью-Йорку – Торонто 1994 року книзі, де міститься чимало інших описів за свідченнями очевидців. Там зазначено, що медведівці зганяли людей до Панасюкової хати, де утримували до 60–70 осіб. Допитували людей у хаті Івана Шишки (Біликів), кидали до Бортикової stodолі, а одночасно грабували все довкола, навіть подушки, які підкладали у сідла коней. «Катували страшно, того не можна описати». (Куць Є. З минулого села Нивиці // Надбужанщини. Історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк – Торонто, 1994. – С. 387.)

Закінчення. Початок на стор. 7

«Коло шостої години вечора, – пише Євген Куць, – зі сторони Радехова надїхали дві автомашини, за ними піхота і почали обстрілювати село». (Там само. – С. 387). То прибув підрозділ німецького гарнізону з Радехова.

«Після недовгої стрілянини, – продовжує Є. Панасюк, – медведівці стали спішно відходити в сторону Станіславчика, рівночасно підпалювати село... Трійцю почали палити ще в 11-й годині дня, там згоріло 39 господарств. Запалили і Бортникову стодолу разом з живими людьми, а було їх там 26 чоловік, всі згоріли. Люди, які були заперті в Панасюковій хаті, під час перестрілки висадили двері і розбіглися хто куди. Хтось крикнув, що в Бортниковій стодолі є люди – а вона горить; коли прибігли, стодола вже догорала. Під недогорілими кроквами лежала купа мертвих тіл. Піднявся страшний плач, лемент, кожна рідня старалася впізнати своїх і витягнути їх з тієї купи. В кінці вирішили нічого не робити, а тільки вранці розбирати все те, що там лежить. Люди стояли цілу ніч коло тієї стодоли, здавалося, що тому горюванню не буде кінця. Коли розвиднілося, почали збирати загиблих». (Там само. – С. 387–388).

Є. Куць подає частину віднайдених прізвищ закатованих із зазначенням дат їхнього народження. Серед них найстаршим був Леонід Панасюк 1889 року народження, наймолодша жертва – Ганна Смаль, 1928 року народження, дівчинці виповнилося щойно 16 років. (Там само. – С. 388).

Доволі докладно про ці звірства йдеться у книзі «Трагедія в Нивицях» журналіста і дослідника Василя Пруса, він використав спогади очевидців. Наведемо деякі з них.

Гнатишин Григорій, 1925 року народження: «Ранком 28 січня у згорілій стодолі Бортника в Нивицях була купа обгорілих трупів. Мій брат лежав під самим низом тої купи. На шій в нього був пасок, зуби вибиті, ноги вкорочені (без ступнів)».

Лавна Ярослава, 1923 року народження: «З ранку того дня по селі ходили ті партизани (в цивільному або в шинелях), грабували хати і хапали людей. З нашої хати забрали геть усе. Мого чоловіка Леона Лавного теж схопили. Я чула, як один з тих партизанів сказав: «Ми вас жальте не будем, будем жечь, резать, рубить»».

Паламар Степан, 1935 року народження: «Коли підвода зупинилася, з неї зняли два згортки в домотканих простирадлах. Коли згортки розгорнули, ми побачили знівечені тіла. У доньки Смаля були відрубані ноги, його розбитий скривавлений рот був розкритий, зубів не було, на шій був затягнутий пояс, яким Смаль підперізував штани. Я бачив, що тіло Гані (дочки Смаля – Д. Ч.) було скривавлене, коси

ТРАГЕДІЯ ГУТИ ПЕНЯЦЬКОЇ

ПРИЧИНИ, ПЕРЕБІГ, НАСЛІДКИ

Таблиця на могилі жертв НКВД у селі Нивиці. (Пам'ятник встановлено у 60-х роках ХХ ст.)

обгорілі, груди обрізані, рот розкритий, язика в ньому не було».

Боруцький Ярослав, 1932 року народження: «Раненько, тільки почало розвиднюватися, 29 січня, із сусідськими хлопцями побігли в Нивиці до Заяцевої стодоли. Страшне видовище відкрилося перед нашими очима. Не одну ніч потім страшні сни снилися від побаченого».

Рябий Василь, 1933 року народження: «На другий день вітер вів у сторону нашої хати і ніс огидний сморід горілого людського тіла».

Парубоча Марія, 1926 року народження: «Останній заїда, видно, був трохи совісний чоловік і сказав: «Ховайтеся всі куди зможете, хоч під землю, бо до вечора тут нікого не буде в живих. Ховатися в той час було майже нікуди, бо біля кожної оселі стояв вартовий»».

Отже, партизани знали, що село знищать цілком і всі його мешканці мають загинути. Що ж врятувало селян?

Виявляється, що Микола Парубочий, хага якого стояла під лісом, втік у ліс, звідки спостерігав за лихом, а потім подався до Лопатина, де повідомив про все поліції. Ті викликали підмогу з Радехова. Наприкінці дня приїхали дві німецькі танкетки (бро-

нетранспортери) та обстріляли партизанів, і ті, не завершивши знищення села Нивиці, спішно відступили до села Трійця, яке теж спалили.

Щодо випадків садизму, скоєних у Нивицях, то вони обурюють кожного, але дивуватися таким проявам на слід. Тепер на Донбасі росіяни проявляють себе не краще за партизанів-медведівців у Нивицях – вони влаштовують полоненим усіякі тортури, непоодинокими стали випадки, коли молодим хлопцям відрізували геніталії, а одному відрубали сокирою руку тільки тому, що на ній було тату державного герба України – тризуба.

Про відсутність у роті жертв язика, про що твердило чимало свідків трагедії у Нивицях, слід сказати таке. Бувають випадки, коли від великого болю люди непритомніють, вони «заковтують» свій язик і душається. Можливо, що саме так і сталося з жертвами медведівців у Нивицях.

За фотографіями з книги Д. Медведєва «Сильні духом» у 70-х роках ХХ ст. жителі Нивиць упізнавали своїх карателів, грабіжників, садистів і вбивць.

Причини звірства радянських партизанів у Нивицях невідомі. Селяни здогадуються, що під час першого бою 27 січня 1944 року було вбито якусь важливу особу і вони за це мстилися, до того ж вважаючи, що то «бандерівське село».

Принаймні в Нивицях сталося щось надзвичайне, що сплутало подальші плани Д. Медведєва та НКВД, бо далі загін особливого призначення «Победітелі» не пішов, а повернувся назустріч фронту, що наближався.

У трагедії села Нивиці є ще одна дуже цікава обставина – на перший погляд, то маленька деталь, але вона має надзвичайно важливе значення для розуміння суті справи, пов'язаної з трагедією Гуті Пеняцької.

Поляки у формі вермахту

Місцевий краєзнавець Михайло Сусол зі слів очевидців записав, що під час подій 27–28 січня у Нивицях селяни двічі зверталися до польської поліції містечка Топорів, до якого належали Ни-

виці. У Топорові діяла німецька адміністрація, були пошта, телефон і навіть гестапо. Усі адміністративні посади обіймали поляки-колаборанти, у містечку діяв і штаб Армії Крайової (АК). Як пише М. Сусол, у топорівському гестапо служило більше поляків, аніж німців: «Отже, українці були «під ковпаком» у гестапо і його прислужників – поляків, – робить висновок М. Сусол і наголошує – самих німців у Топорові постійно не було». (Топорів за волю України. – С. 103).

Далі М. Сусол пише: «Лиш банда (мається на увазі загін Д. Медведєва) забралася, як під вечір німці таки приїхали, було їх близько 100 чоловік. Говорили по-польськи, були то фольксдойчери. Їх не цікавило, хто помордував людей і спалив господарства, а лиш випитували, хто стріляв по червоних. Тепер

Шишка Ольга Василівна, з дому Волошин, біля могили своєї матери, закатованої у селі Нивиці головорізами загону спеціального призначення НКВД СРСР «Победітелі» на чолі з полковником Д. Медведєвим

стало зрозуміло, хто є хто і на чьому боці». (Там само. – С. 104).

Тут М. Сусол пише про підрозділ німців, які приїхали автомобілями з Буська вже після того, як німецький відділ з Радехова, обстрілявши медведівців і втративши один броньовик, відступив. Відступили і медведівці. Лише після цих подій з Буська надїхала колона німців, які розмовляли польською мовою.

Отже, поляки, одягнуті у німецьку воєнну форму, які прибули у Нивиці з Буська, де мали постійну дислокацію, допитувалися, хто з українців «стріляв по червоних»? Навіщо таке випитували? Відповідь проста: хто стріляв – той має зброю і належить до УПА, яка також бореться і з німецькими окупантами.

Привертає до себе увагу і така промовиста обставина. Солдати німецького воєнного підрозділу, який надвечір 28 січня 1944

року із Буська через Топорів прибув у Нивиці, були вдягнуті у німецьку форму, з німецькими відзнаками, з німецькою зброєю, їх було близько ста, але розмовляли вони польською мовою. Селяни зробили висновок, що то фольксдойчери. Фольксдойч (у перекладі з німецької – «належний до німецького народу – від Volk – «народ» і Deutsch – «німець»). Фольксдойч – це назва осіб на окупованих гітлерівцями землях, які мали кровну спорідненість із німцями по лінії матері чи батька, тому користувалися певними привілеями. Зазвичай, фольксдойчерів в українських і польських селах було одиниці і їх як не громадян Німеччини до регулярної армії (вермахту) не призивали згідно з тодішніми німецькими законами. Фольксдойчів могли взяти тільки добровольцями у війська СС, бо лише у них допускалися військові формування з представників інших націй. У Нивиці з Буська прибула частина регулярної німецької армії – вермахту, їх було близько ста, але розмовляли вони польською мовою. То не були фольксдойчери, як думали селяни – то були справжні етнічні поляки. Річ у тім, що в лавах вермахту в роки Другої світової війни, тобто на боці гітлерівської Німеччини, воювало близько 600 тисяч етнічних поляків. Наголошую: у лавах німецького вермахту за Гітлера та його людиноненавницький режим на східному і західному фронтах і навіть у Греції та Африці проти військ антигітлерівської коаліції (СРСР, Англії, США і Франції) воювало понад півмільйона етнічних поляків! Про цю надзвичайно цікаву історію ми розкажемо трохи нижче, аби порівняти її з теперішніми польськими звинуваченнями українців у колабораціонізмі.

Прибулий у Нивиці німецький підрозділ вермахту, який складався з поляків, не став на захист місцевих селян – він діяв у тісній співпраці з польською поліцією Топорова, тамтешнім гестапо і розшукував тих українців, які вели бій з червоними партизанами.

Як далі пише М. Сусол: «Через два тижні Топорівська Самооборона, у кількості 100 чоловік, заволоділа містечком, ліквідувала волосну і гмінну управи... розгромили штаб АК, при тому ліквідували 7 чоловік штабу. Це вже почалася відверта війна між сторонами». (Топорів за волю України. – С. 104). Як стверджує М. Сусол: «Це була відплата полякам за допомогу червоним бандитам у мордуванні сіл Нивиці і Трійця». (Там само. – С. 135).

Далі буде

ЩО ЧЕКАТИМЕ НА ПЕРЕТИНІ?

ТАКИ ПРИЙШЛА!..

Таки прийшла – й нема на неї ради!..
Вітроволоса, юна – ще дівча.
І крижані холодні барикади
Порозбивала – навіть без меча.

Перемогла, таки перелюбила
Хмільного вітра в пишної зими,
Бузково-ніжним вишила му крила
І осідлала впевнено громи.

Розповіла, розбурхала городи,
Забрунькувала жилаве гілля...
О, звійниче шалена, гойна вродо,
Ступаєш легко, а двигити земля.

Куди не глянь – нуртують свіжі соки,
Прорізується молода трава...
Який же обрій чистий і високий
Понад тобою, мавко лісова!

А як життя, залюблене у світло,
Ханає спрагло кисень і росте!..
Навіть верба розчахнута завітла
І рознустила пасмо золоте.

А квіту, квіту – що й землі не видко,
Як молоко густе, що збігло з гір!
Дай перевести подих, ворожбитко,
Бо захлинусь від захвату, повір!..

ТАМ, НА ГОРІ...

Вже засріблилась намороззю кора,
Сивий туман спускається білобогом...
Там, на горі, є гражда, стара-стара,
З темних сухих пленичок, покритих мохом.

Хто в ній ночує? Жінка – рудий огень!
Шишки вплела у коси й пожухлі квіти,
І шурхотить у сховках її кишень
Зернами, мов дукатами, буйний вітер.

Мов порцеляна, шкіра її бліда,
Ніби не кров у ній, а густі молока...
О, як нечутно летиться її хода,
Німбом предивним сяє печаль висока!..

Свіжу вологу н'ють із її слідів
Спритні косулі, олені та лисиці...
Кола дрібні розходяться по воді,
Тліє осіннє листя на дні криниці.

Там, у старенькій гражді, що на горі,
Тче на світанку жінка дощі на кроснах,
Сни з рукава витрушує за поріг –
Хай мерехтять монистом на мокрих соснах.

Пальці її пластичні, як теплий віск,
Переминають прядиво тонкосрібне,
Поки зарослий хвоєю темний ліс
У молоці туману поволи блідне.

В КОКОНІ ЗИМИ

Ранкова тиша. Незворушний світ.
В молочний дим закутані діброви.
Дрібних пташиних лапок алфавіт
Розсипаний на аркушах зимових.

Довкіл анікогісінько нема,
Луна – немов у глиняній макітрі.
Лиш інею тендітна бахрама
Ледь-ледь собі гойдається в повітрі.

Стоїш на цій холодній площині,
Загорнута у білосніжний кокон...
Ще до весни якихось кілька днів,
Лише б не розминутись ненароком...

Наталія ДАНИЛЮК народилася 4 березня 1981 року в смт Перегінське Івано-Франківської обл. Після закінчення Перегінської ЗОШ №1 вступила на філологічний факультет Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. Працює вчителем у рідній Перегінській школі. Має публікації в журналах, газетах та альманахах; у книгах «Сопілка часу», «Сніг і радість», «Вілаг почуттів», «Натхнення», «Осінь у камуфляжі», «На кордоні любові», «Карпатська симфонія», «Огні горять...», «Мислити і жити українно», «Мотиви ріднокраю»; в антологіях «Небесна Сотня», «Говорить Майдан» та ін. Видала три поетичні збірки: «Та жінка, що навпроти у вікні», «Кульбабова віхола» та «Океан, що навиворіт». Готує до друку четверту. Член НСПУ, лауреат літературно-мистецької премії ім. А. Малишка (2015 р.), призер низки літературних конкурсів. Авторка є учасницею літоб'єднання «Горгани» і членом міжрегіонального поетичного клубу «Об'єднані словом».

Лиш не пустити б корені углиб –
В цю твердь, яка знекровилась геть чисто!..
Не зледеніти б тут, серед імлі,
Не розповзтись розірваним намистом...

І, врешті, не примерзнути крильми,
Не наковтатись сивої полуди...
Допоки в цьому коконі зими
Весна тебе, мов лялечку, розбудить.

ВОСКРЕСАЙМО ДУШАМИ...

Днинко моя усміхнена, Великодня!
Сонце русяве лащить до дзвіниць.
Як мені легко дихається сьогодні,
Ніби у трави хлюпнула горілиць!

Від пишно вбраних кошиків так строкато,
Нарід пливе юрбою у Божий храм,
От і дждались, благословенні, свята,
Щоб прихилити голови д'образам!

Щоби вдихнути світлої благодаті,
Змити старозавітний прадавній гріх,
Щедрі дари Господні у рідній хаті
Порівну розділити серед своїх.

Скільки того життя – перейти, як грядку,
Висіятись у ґрунт, а відтак – зійти...
Мудра природа вернеться до початку,
Тільки не ти, людино моя, не ти...

Всесвіт такий безмежний, багатолікий,
Сповнений різних див і метаморфоз...
Ми ж воскресаймо душами в день Великий –
Так, як Христос.

ОСТАННІ БАРВИ ОСЕНІ

Останні барви осені – скупі,
Так мало в них експресії і блиску...

Вже золотень дистанцію пробіг,
Підвівши за собою жирну риску.

Ні звуків, ні вібрацій, ні тепла,
Лиш де-не-де ще гунають ранети,
Лише густа передзимова мла
І листя обгорілі трафарети.

І сухозлітка вранішніх калуж
З-під подиху осіннього морозу.
О листопаде, увійди й поруш
Цю атмосферу сонну, безголосу!..

Коли душа – розтрошене вікно,
В яке надривно завиває осінь,
Коли слова, як вимерзле зерно,
А ти ще й досі плодоносиш, досі...

ТАІНСТВО

Ця летка монохромна зима,
більше схожа на провесінь,
сиве пір'я торішнє висмикує,
ніби сова...
Поки крутиться світ,
наче білка
в шаленому колесі,
поміж роком Новим
і магічним світланком Різдва,

Ти не знаєш,
як втримати теми,
не зійти із дистанції,
Не розсипатись в цій
галасливій хиткій суєті,
де, здавалося б,
люди звучать
у єдиній вібрації,
тільки в тебе всередині
звуки і ритми не ті.

Бо, впіймавши із космосу хвилю
на гребені вічності,
ти пускаєш галуззя у небо,
а корінь – углиб,
і натхненна душа
вслизає
за межі публічності,
і черпає з галактики
кожне зітхання чи схлип.

І відродно, що тут,
між примарних ілюзій
і смертності,
де так мало відведено часу
на добрі дива,
навіть ти
відчуваєш
малесеньку частку причетності
до великого світлого таїнства –
свята Різдва!

А ДІД ПІШОВ...

А дід пішов за обрії орати,
Мов не на вічність, а на день чи два...
Розгріб турботи звичні біля хати,
Із вилами пройшовсь коло хліва.

Напхав у ясла сіна, щоб корова
Під вечір не урвала молока.
Поправив у печі тоненькі дрова –
Й рудий огень урізав гонака!

В думках розклавиш наміри по буднях,
Поворотів, що молодь вже не та,
Що їм би тільки спати до полудня,
І усміхнувся... Ох, літа-літа.
Бо що йому, старому, ждати смерті,
Якщо життя тримає на плаву?

Ще сили є, аби кути підперти.
А молоді? Нехай ще поживуть.

Отак собі у роздумах і праці
Провадив день старенький чоловік...
А світ гудів мільярдами вібрацій,
Які зливались ув один потік.

Зима лежала біла і кудлата,
Коли побрів за обрії сивий дід...
І вікнами заплаканими хата
Йому протяжно застогнала вслід.

ЦЕЙ ЧОЛОВІК

Цей чоловік, що дихає пряно-ладанно,
Він, як та вісь, що мій обертає світ,
Ніби солодкий гріх, ніби щастя крадене,
Розуму – згуба, а серцю – принадний плід.
Сіль проступає в нього на гострих вилицях,
Ніби на скелях витесаних пісок...
Ну, а коли він спрагло у бік мій дивиться,
Я відчуваю, як затерпає крок.
Я з-поміж сотні звуків найперше вгадую
Поступ його і тембр такий терпкий,
Я відчуваю: кров закипає магмою,
Здавлює ребра тиском, немов гілки.
Я забуваю, що інші важливі речі є
В мить, коли він полює, мов хижий звір...
Погляд його палкий, мов індійські спеції,
Аж до молекул спалює, вір-не-вір.
Тож коли він так пильно у мене цілиться,
Пружно цупку натягує тятиву,
Я відчуваю, як сіпається вилиця,
Як від судоми зводить тонку брову.
Я вже готова здатися у полон його,
Із головою кинутися в імлу –
Так, мов нема нічого доквіл стороннього,
Тільки його присутність на дотик-слух.
Тільки його тепло, ніби щастя крадене,
На перехресті наших земних доріг...
Цей чоловік, що дихає пряно-ладанно,
Мов найсолодший гріх...
Сум за літом не приховую...
Сум за літом не приховую...
Між пелюсточок повік...
Серпень м'якоттю сливовою
Раптом тріснув і потік...
Бризнув краплею цитринною
На долоню і засох.
Вітер бивиться ліщиною,
На камінні пріє мох.
Ця пора умиротворена,
Ця межа, тонка, як нерв!..
Я стою, така впокорена,
Між намолених дерев.

Я не знаю, що чекатиме
На перетині мене...
Літо мідними дукатами
Віддзвенить і промине.
І на згадку лиш зостанеться
Буришнівова світлотінь.
Прийде вересня обраниця,
Остудивши цю теплінь.
І на скроні ляже росами,
І вплете у пасма дим...
Зачекай ще трішки, осене,
Жменьку літа не кради!
Ще гаї дзвенять березами,
Ще думки – прудкі пташки,
І листки тонкими лезами
Ріжуть світло на нитки.
І душа така замріяна,
Мов не знає жводних меж!
А тому – не кліпнеш віями,
Як ув осінь забредеш.

Наталія ДАНИЛЮК
Івано-Франківська обл., смт Перегінське

Рубрику «Мить поезії»
веде Василь КЛІЧАК.
E-mail: vc-prosvita@ukr.net

«ЛЮБИТИ ЛЬВІВ, ЖІНОК ТА ЖАРТИ»

Держкіно переглянуло завершений виробництвом художній фільм «Шляхетні волоцюги», для якого «Брати Гадюкіни» зробили нове аранжування відомої пісні – візитівки міста.

«Це комедія з прекрасним акторським складом, яскравою музикою, динамічним сюжетом, уважним ставленням режисера до дрібних деталей та неперевершеною львівською гварією», – прокоментував перегляд голова Держкіно Пилип Ілленко.

Події фільму відбуваються у Львові у 1938–39 роках. Це історія про львівських батярів Бодю та Мірека, які живуть під гаслом: «Любити Львів, жінок та жарти». Задля яскравості життя шляхетні волоцюги вдаються до авантур, залишаючись при цьому позитивними героями. Неочікувано для себе вони стають опікунами молоді красуні та їхні пригоди набирають обертів. Фільм знятий за мотивами польської стрічки «Волоцюги», але це не римейк.

Проект стрічки став одним із переможців Дев'ятого конкурсного відбору Держкіно та отримав 18 млн 582 тис. гривень державного фінансування (50% від загальної вартості виробництва фільму). Режисером картини є Олександр Березань, продюсером – Дмитро Кравченко. Сценарій написав Тарас Боровоко спільно з Дмитром Наумовим. У ролях: Юрій Хвостенко, Ірина Гришак, Іван Шаран, Павло Кружнов, Ксенія Ніколаєва, Олег Примогенов та інші.

Зйомки відбувалися у Львові в серпні-жовтні 2017 року.

Спеціально для фільму музиканти легендарного гурту «Брати Гадюкіни» зробили нове аранжування відомої пісні «Тільки ві Львові». Знають її у місті майже всі, і вона, здається, вже стала народною. Автори «Lwów jest jeden na świecie» (а це оригінальна назва пісні) – відомі. Автор тексту – пісняр зі Львова Емануель Шлехтер (Emanuel Schlechter), а музику написав голлівудський

композитор Генрик Варс (Henryk Wars). Саме Шлехтер є автором сценарію фільму «Волоцюги» (Włóczęgi), що побачив світ у 1939 році, де й звучить «Tylko we Lwowie».

Першими її виконавцями були Щепко і Тонько (Казимир Вайда і Генрик Фогельфенгер), радіоведучі, актори, зрештою найвідоміші львівські батяри, які у 30-х роках ХХ століття стали живими легендами. Тому й не дивно, що пісня у їхньому виконанні одразу здобула шалену популярність.

«Брати Гадюкіни» – легендарний гурт, який цього року святкує 30-річчя. «Гади» з'явилися на зламі епох, у 1988 році. Творчість розбишак зі Львова стала фундаментом, на якому почала розвиватися українська рок-музика. «Брати Гадюкіни» – це панк, блюз, регі, фолк, рок-н-рол, галицький колорит, тотальний стьоб та запальний драйв. Це безліч концертів та фестивалів по всьому світу.

Прем'єра фільму в Україні запланована на 27 вересня 2018 року.

Світлана СОКОЛОВА
Фото надані організаторами

«15 ХВИЛИН» — ВІДЛІК УСПІХУ!

Українка Марина Ковалевська отримала нагороду Міжнародного кінофестивалю Festigious (Лос-Анджелес, США) у номінації «Студентський фільм» за короткометражний фільм «15 хвилин». Це перша престижна нагорода дипломної роботи молоді режисерки. Фільм відібрано для показу ще на 6 міжнародних фестивалів.

Анна КИРИЧЕНКО

Марина Ковалевська закінчила філологічний факультет Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, навчалася в Італії, де опанувала історію мистецтв, малювання, фотографування. Згодом вирішила спробувати свої сили в кіно. Потрапити до Лос-Анджелеса, центру світового кінематографа було мрією Марини. Вона витримала складний творчий конкурс, представила переконливі мистецькі роботи і стала студенткою New York Film Academy у Лос-Анджелесі (США). За плідний і напружений період навчання М. Ковалевська зняла десять короткометражних фільмів, дипломний під назвою «15 хвилин» став найдостойнішим і отримав високу професійну відзнаку.

Короткометражне кіно – популярний вид мистецтва. У нього багато прихильників серед глядачів, кінематографісти люблять притаманні жанрові лаконізм та чіткість задуму, концентрованість і видовищність образів. Майже всі кінорежисери проходять через короткометражні фільми на початку творчого шляху, хоча є й такі, що працюють лише в цьому жанрі. Буває й так, що короткометражка стає своєрідною замальовкою, ескізом, що згодом утілюється у велике кіно. Має таке в думках і молода кінорежисерка Марина Ковалевська у зв'язку зі своєю роботою «15 хвилин». У цій драмі довжиною в 11 хвилин 28 секунд є значний ігровий потенціал. В основі сценарію, який Ковалевська написала сама, вигадана, але надзвичайно наближена до реального життя історія. У родині головного героя Ліама, роль якого виконує актор Джеймс Артур Льюїс, хвора донька. Вона помирає – потрібна негайно пересадка донорського серця. Його немає, і батько у стані крайнього відчаю зважується на злочин. Він влаштовує

навмисну автокатастрофу. Врі-

зається в машину, аби отримати серце помираючого водія. Серце для пересадки може битися 15 хвилин – звідси і назва стрічки. Та обставини складаються так, що швидко, з якою було домовлено, не встигає приїхати і водій розбитого авто помирає, 15 рятівних хвилин спливають...

На щастя, для доньки Ліама знаходиться донорське серце, але як тепер бути з тим, що, рятуючи свою дитину, Ліам позбавив батька іншої дитини? У напруженій психологічній драмі вирішуються складні моральні питання. Чи можна виправдати вбивство благородною метою, як жити далі з тягарем убивства?

Марина Ковалевська

Гра Джеймса Артура Льюїса вражає органічною правдивістю переживань, що передаються через міміку різних станів, рухи, вираз очей. Тут камера вигадливо працює на крупних планах. Умінням передати в лічені хвилини екранного часу величезний масив переживань і почуттів актор демонструє унікальні можливості короткометражного кіно, що потужно діють на емоції глядачів.

Хоча у фільмі грають американські актори, історія не прив'язана

до якоїсь певної країни. Режисерка робить її загальнолюдською, бо подібне могло статися будь-де, тому що всюди є хворі діти, безвихідні ситуації і батьки, здатні на все заради порятунку своєї дитини. Але ж терези моральності, на яких коливаються заповіді добра і зла, теж усюдисущі. Отже, контекст найвищої моралі, закладений у фільмі, стане зрозумілим для людини будь-якої національності.

Фільм «15 хвилин» знято на високому професійному рівні. Марина Ковалевська заявляє про себе як про талановитого перспективного митця. Від самого початку своєї кар'єри вона демонструє відчуття природи кіно, творчу фантазію, серйозність у підході до художніх досліджень, тягіння до експериментів у царині візуального мистецтва. Їй притаманні впевнена робота з камерою, вигадливість у побудові кадру, вміння збалансувати всі деталі. Такі якості дають підстави сподіватися, що подальше набуття майстерності буде успішним. Цікаво побачити нові роботи Марини Ковалевської, тим паче, що вона має намір зняти кіно в рідному Києві, з командою молодих українських професіоналів. Це поки що проект, але активність старту режисерки Ковалевської свідчить, що вона має сили сказати своє оригінальне кінематографічне «слово».

Диплом фільму «15 хвилин»

ЛЕТИМО В КРАЇНУ СОНЦЯ!

Таким закликом-запрошенням відома ізмаїльська художниця Катерина Лемешева назвала свою чергову виставку картин, відкриту в Українському фонді культури імені Бориса Олійника.

З моїм давнім другом, народним артистом України Володимиром Оберенком, любителем і поціновувачем живопису, ми охоче скористалися цим запрошенням. Переступивши поріг виставкової зали, одразу відчували царство яскравих барв і кольорів, що буквально палахкотили зі стін, зачаровуючи унікальною глибиною зображень.

Немов намагнічені, стоїмо коло «Білих ластівок», які з червоного тла полотна, здається, от-от злетять і вмиються на наші долоні. Глядацьку увагу поглинає картина «Якось на різдво». Не можемо відірватися від полотен «Вище хмар», «Подорож у країну сонця», «Тепло світлого ранку».

– Прекрасно! Чудово! От, молодець художниця! – час від часу вигукує Оберенко.

Знаю, колись він також захоплювався малюванням. Але робота в театрі, згодом в ансамблі забирала час. Не відібрала тільки любові до краси живопису, поваги і світлих задрощів до тих, хто не випускає пензля з рук.

Зупинившись навпроти полотна «Біля моря, в колиці», він оглядає її під різними кутами зору і каже:

– Враження таке, що хвилі от-от гойднуть колицю і понесуть її в далину, а вода з-під колицки хлопне на мене. І знаєш, чим це досягається? Енкаустикою.

– Що це?

– О, невіглас, – сміється народний артист, – це техніка воскового малювання. Художник бере віск, змішує з масляними фарбами і за допомогою різноманітних каутерів створює композиції. Ці нехитрі інструменти іноді доповнюють апаратом для випалювання.

– Ноу-хау художників? – запитую Оберенка і одержую ще один докір за те, що не поповнюю свою пам'ять знаннями про те, що створило людство.

– Енкаустиці понад дві тисячі років. Прийшла вона зі Стародавнього Єгипту, де восковий живопис застосовували для розпису стін, фасадів, гробниць та посмертних портретів на дошках. А в Стародавній Греції гарячими восковими фарбами розмальовували кораблі.

Оберенко так запально розповідає, що до нього прислухаються кілька відвідувачів виставки.

– І додайте, – зауважує миловидна жінка, трохи відступивши від свого супутника, – в ті стародавні часи енкаустик вважався жіночим захопленням, оскільки у жінок пучки пальців більш чутливі до воску. А картини та фрески, створені за допомогою цієї техніки, не жовкнуть і не тріщать.

Завершуючи огляд картин, прямуємо до виходу, де біля рояля, оточена відвідувачами, відповідає на запитання авторка виставки Катерина Лемешева. На вигляд юна вродлива дівчина, з темними довгими косами, широко відкритими очима,

з яких струмують промені сонця, в чию країну запросила любителів мистецтва, вона у свої тридцять два роки спромоглася багато чого досягнути.

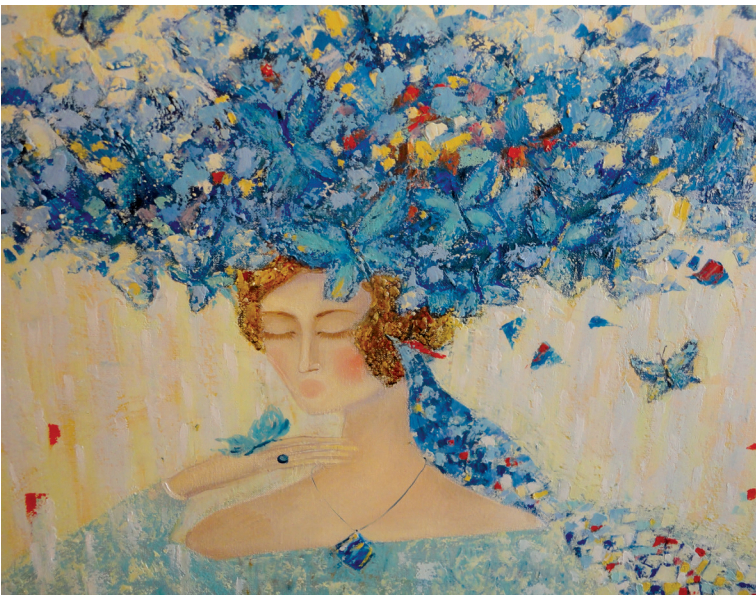
Народилася художниця в родині робітників. Малюванням захоплювалася з дитинства. Закінчила Ізмаїльський державний гуманітарний університет за спеціальністю художник-дизайнер. З 2007 року викладає малюнок, живопис, композицію в дитячій художній школі. Учасниця міських, всеукраїнських та міжнародних виставок, пленерів та симпозіумів. У 2010 році закінчила магістратуру Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського з художньої графіки. Нині працює в техніці енкаустики.

Роботи Катерини Лемешевой є у приватних колекціях України, Росії, Болгарії, Македонії, Чорногорії, Греції, Туреччини та Німеччини. Ця персональна виставка шістнадцята. Сімнадцяту побачать у травні львів'яни.

– А любов до енкаустики, – каже Катерина Олександрівна, – мені прищепив мій учитель, заслужений художник України Олександр Дмитрович Кара.

– Картини талановитої ізмаїльської художниці Катерини Лемешевой високо оцінили столічні відвідувачі її виставки, – відзначає голова Українського фонду культури імені Бориса Олійника, академік Олександр Бакуменко. – Приємно, що серед людей праці народжуються митці, якими захоплюється світ, і наш фонд додає натхнення для подальшого їхнього творчого злету.

Михайло БАЛТЯНСЬКИЙ
На фото: Катерина ЛЕМЕШЕВА та її картини

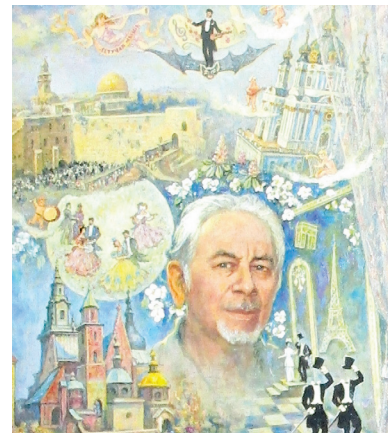
«Андріївський узвіз», 1989 р., картон, олія

У доробковому візерунку київського митця Веніаміна Заславського постійно виникають, зустрічаються, переплітаються три лінії, теми, мотиви: Театр, Місто й Квіти.

Театр починається, ймовірно, зі сценічної майстерні у Київському художньому інституті, куди до професора Миколи Духновського прийшов тодішній вже третьокурсник живописного факультету. А потім був київський Театр оперети, де художник оформив 40 вистав і ще майже стільки ж (30) – на сценах інших театрів України, Росії, Польщі, Чехословаччини... Оперети

захищаючи свій улюблений Київ, загинув. Було йому лише 29 років». І далі: «Вважаю, що Київ, особливо давній, має стати містом паломництва усіх туристів світу. Хоча, щоб нова архітектура підкреслювала творення великих будівничих і не була полудою на силуетах старовинного міста». Втім, усі подорожі майстра – до порівняно недалекої Польщі чи до Святої Землі, чи за океан, або ж навіть до села під Києвом – відбуваються в обов'язковому товаристві вірного мольберта... Тому що «Хай живуть Київ, Краків, Єрусалим, Нью-Йорк та інші прекрасні міста!»

«ЖИТТЯ – ТЕАТР» ВЕНІАМІНА ЗАСЛАВСЬКОГО

«Життя – театр», 2015 р., полотно, олія

та – жанр специфічний, граційний, блискучий, веселий. Легкий? Звичайно. Легковажний? Звичайно, ні. Здатний мати своє, опереточне, але безсумнівне «надзавдання»? Так. Принаймні у Веніаміна Заславського, який називає серед своїх вчителів і славетного Данила Лідера. До речі, свій автопортрет майстер назвав саме «Життя – театр».

Що ж до «теми» наступної, то, за словами самого художника, «На першому місці в моїй творчості залишається Київ – місто, де я народився, у яке закоханий. З його дивною та неповторною архітектурою, створеною великими будівничими. Тут покоїться прах моїх близьких. Тут мій дім». До передостаннього речення – невелике доповнення, також зі спогадів Веніаміна Заславського: «У 1941-му почалася війна. Батько евакуював сім'ю та рідних, сам залишився. Будучи командиром аеростатів повітряного загородження й

Поряд із двома попередніми «титанами» тема третя – квіти – може здатися простою та скромною. Але вона ж – і найзагадковіша, інтимна, камерна, в чомусь щемно-щира, в чомусь, навпаки – закрита від усіх і назавжди. Адже, наприклад, «Фіалочки» – і беззахисно-довірливі, дуже ніжні мешканці підвіконня, і казкові хащі, в яких, здається, неважко заблукати (як у тих театральних казках...)

А ось «Різдвяник», самопроголошений лідер невеликої, але «озброєної до зубів» кактусової армії, абсолютно спокійно обирає тлом для свого розкішного цвітіння чи не весь старий Київ – той, яким його видно з Русанівки, де зараз мешкає художник... Або «Шоу орхідей» – справжній квітковий карнавал найрізноманітніших барв і найдивовижніших форм, що нагадав Веніамінові Заславському раптом про свята далекого Галантного століття...

Оксана ЛАМОНОВА

«Шоу орхідей», 2016 р., полотно, олія

Видавництво «Стікс» випустило у світ багатотомне видання «Під знаком Молоха», присвячене червоному терору в перші роки становлення радянської влади.

Тарас ГОЛОВКО

І автор – письменник, кандидат технічних наук Олександр Бондаренко, відомий своїми попередніми книгами на історичну тематику, зокрема про Звенигородсько-Таращанське повстання, яке вибухнуло на Київщині 1918 року проти австро-німецьких окупаційних військ і гетьманської влади.

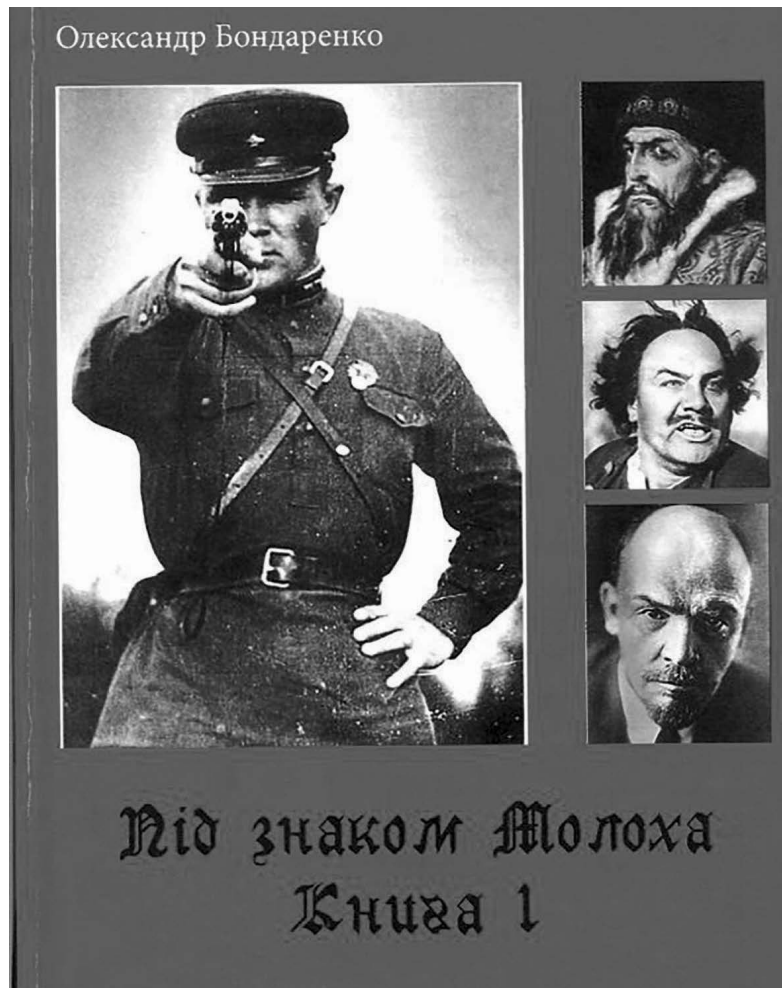
Одразу треба відзначити, що поява на вітчизняному книжковому ринку такої великої за обсягом праці (три томи нараховують сумарно 1200 сторінок!) напевне приурочувалася її автором до століття Жовтневого перевороту, яке торік хоч і не відзначалося на державному рівні у тій-таки Росії, проте неодноразово згадувалось у її медійному просторі. В Україні ж з'явилися лише поодинокі публікації на згадану тему, і тому тритомник О. Бондаренка повертає українського читача до однієї з найтрагічніших подій минулого століття.

Свою розповідь про виникнення червоного терору на терені країни, де стався державний переворот, Олександр Бондаренко починає з короткого екскурсу в історію витоків і зародження насильства як соціального явища у Московії та Російській імперії, оскільки зміна влади в цих державних утвореннях кожного разу не відбувалася у демократичний спосіб, і, зазвичай, супроводжувалося масовими вбивствами мирного населення. У книжці згадуються імена найбільш одіозних самодержців Московії, зокрема Івана Грозного, Александра III, Петра I, цариці Єкатерини II, які не лише розпочинали загарбницькі війни, а й за необхідності жорстко придушували народні повстання, що час від часу спалахували всередині держави.

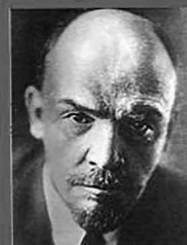
Їхню криваву справу з успіхом продовжили на початку ХХ століття лідери партії більшовиків – Владімір Ульянов-Ленін і Лев (Лейба) Троцький. Кажемо «з успіхом», бо, проливши море людської крові під час червоного терору, їм вдалося не лише утримати, а й закріпити владу спочатку в центрі, а потім на всій території розореної країни.

Хто навчався за радянської влади у вищих навчальних закладах на гуманітарних факультетах, мусить добре пам'ятати курс лекцій «Історія КПРС». Пригадується, у викладі лекторів було все, що так чи інакше відображало хронологію встановлення однопартійного режиму в колишньому СРСР. Випадали лише дуже суттєві деталі, про які мало хто знав і у вишкільчому, і у студентському середовищі, а зайва допитливість могла навіть зашкодити. КГБ, збе-

«ГІРКА ЧАША» ЧЕРВОНОГО ТЕРОРУ

Олександр Бондаренко

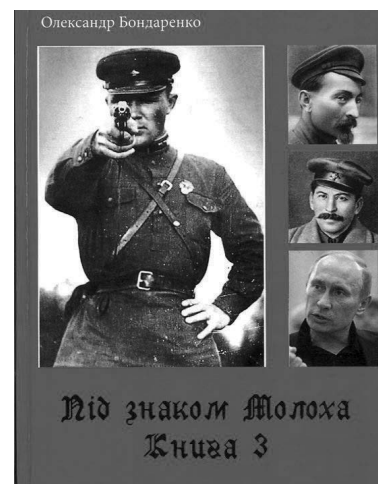

Под знаком Молоха
Книга 1

Олександр Бондаренко

Под знаком Молоха
Книга 2

Олександр Бондаренко

Под знаком Молоха
Книга 3

Палітурки 1, 2 і 3 томів видання «Під знаком Молоха» О. Бондаренка

рігаючи традиції ВКП(б)-ОГПУ-НКВД-МГБ, намагалося відфільтрувати все, що так чи інакше компрометувало колишню компартію та її вождів. Тому спроба дізнатися справжню правду про історію ВКП(б) не за підручником, написаним під диктовку Йосифа Сталіна, а на підставі правдивих свідчень і спогадів реальних учасників давно минулих подій, збережених у державних архівах або опублікованих в обхід цензури на Заході чи у самвидаві, нещадно каралося державним репресивним апаратом.

У першому томі рецензованого видання автор вказує на одну з багатьох державних таємниць, про яку знало лише обмежене коло партійних керівників. Це участь кайзерівської Німеччини в державному перевороті у жовтні 1917 року. Саме у наступні роки за вказівкою Леніна-Троцького було вивезено чимало різноманітних коштовностей з так званого Гохрана (рос. розшифровується як «Государственное хранилище ценностей Народного комиссариата финансов РСФСР» – авт.) до Німеччини, щоб розрахуватися з Александром Парвусом, який увійшов в історію зі своїм «Меморандумом доктора Гельфанда», а насправді – детальним планом організації революції у царській Росії. Олександр Бондаренко, намагаючись розібратися у хитросплетіннях взаємин між Парвусом

і Леніним, робить парадоксальний висновок: людина, що ховалася під прізвиськом Парвус, чие справжнє ім'я Ізраїль Лазарович Гельфанд, діяч російського й одночасно німецького соціал-демократичного руху, винний так само, як і «вождь світового пролетаріату» у загибелі десятків мільйонів безневинних громадян у процесі здійснення над ними безпрецедентного соціального експерименту. Автор згадує сенсаційне відкриття австрійського історика Елізабет Херш. У 2000 році вона вперше оприлюднила унікальний документ у книзі «Таємна справа Парвуса. Куплена революція», який виявила в архівах Австрійської республіки. Це був автентичний текст уже згаданого «Меморандуму...», написаний Парвусом ще за два роки до Жовтневого перевороту на замовлення генерального штабу збройних сил кайзерівської Німеччини.

Але історія з обкраданням більшовиками країни у небачених масштабах після узурпації влади на цьому не скінчилась. Автор книги висуває дуже цікаву версію, що стосується низки загадкових убивств у перші роки революції, зокрема голови Петроградського ЧК Мойсея Уріцого, комісара друку, пропаганди та агітації Владіміра Володарського та начальника Кронштадтського ЧК, князя Михайла Андроннікова. Якщо перших двох запідозрили у крадіжці

реквізованих у російської буржуазії коштовностей і вивезенні їх за кордон, то третього підловили на тому, що за багатомільйонні хабарі відпускав на волю ув'язнених представників колишньої правлячої еліти. Як стверджує автор, їхня смерть так була обставлена більшовиками, щоб, по-перше, приховати від громадськості основний мотив фізичної їх ліквідації, а, по-друге, використати їхню смерть як привід для розв'язування червоного терору проти різних прошарків тодішнього російського суспільства, де в небачених масштабах зрів збройний спротив.

Коли читаєш багатотомне видання «Під знаком Молоха», постає одне принципове питання: а чи був шанс у Тимчасового уряду, до якого перейшла влада в Російській імперії після відмови від неї царя Ніколая II, знищити у зародку радикальне крило Російської соціал-демократичної робітничої партії, а саме більшовиків, на чолі з Леніним, Троцьким, Свердловим, Держинським, Сталіним, Каменевим, Зінов'євим, Бухаріним, Криленком та іншими «товаришами», щоб саме у такий спосіб припинити процес розпаду держави? Важко не погодитися з автором, коли за невчасне придушення антидержавного заклоту він звинувачує, в основному, Александра Керенського – голову Тимчасового уряду Російської імперії. Його нерішучість у при-

йнятті жорстких рішень щодо заклотників, фатальне затягування з арештом Леніна й інших членів Петроградського Військово-революційного комітету, небажання надати особливі повноваження верховному головнокомандувачу, генерал-лейтенанту Лавру Корнілову для придушення підбурюваних більшовиками повсталіх робітників, солдатів і матросів, втрата довіри з боку колегіального представницького органу влади, яким на той час була Петроградська міська дума, і ще безліч інших факторів, що у підсумку спричинило втрату А. Керенським контролю політичної ситуації у столиці імперії, а відтак і відсторонення його від реальної влади.

«Кадри вирішують все» – цей афоризм запозичений Сталіном у Леніна, що ще до нього наголошував на цьому принципі, за яким має розбудовуватися очолювана ним партія і новоутворені державні інституції, на практиці втілюється у призначенні до ключових посади безмежно відданих політичному проекту людей. Більшість із них, як, приміром Фелікс Держинський – перший керівник новоствореного більшовиками репресивно-карального органу під скороченою назвою «ВЧК» (рос. розшифровується як «Всероссийская чрезвычайная комиссия по борьбе с контрреволюцией и саботажем» – авт.), були справжніми фанатиками комуністичної ідеї, яким Голова Ради Народних Комісарів РСФСР В. Ленін до певного часу цілковито довіряв...

У книзі «Під знаком Молоха» автор пропонує читачеві ознайомитися з дуже цікавою версією, що в зовсім іншому світлі подає участь «залізного Фелікса» у розкраданні матеріальних цінностей, а саме золота і діамантів, реквізованих ВЧК у репресованих представників різних соціальних класів у час тотального червоного терору. Все почалося з того, що у 1921 році Леніну стало відомо про вивезення з Гохрана за підробленими документами дорожочинних металів і коштовностей. Спробувавши розібратися у цій справі, ослаблений хворобою Ленін наштовхнувся на глухий опір найвищого керівництва ВЧК, яке не бажало йому розкривати всіх обставин зникнення награбованого з державної скарбниці. Пояснити таке рішення, як стверджує Олександр Бондаренко, посилаючись на унікальні документи з книги відомого російського письменника і публіциста Ігоря Буніча «Золото партії», можна тим, що Фелікс Держинський зарахував Володимира Леніна до групи більшовиків-партійців, які таємно виводили матеріальні активи до європейських країн і Сполучених Штатів Америки. ►

► Напевне, у бібліотеці Конгресу США у Вашингтоні й досі зберігається рідкісний номер газети «Нью-Йорк Таймс» за 1921 рік, на сторінках якої було опубліковано прізвиська вищих партійних керівників Совдепії, як називали політичні емігранти більшовицьку Росію у ті часи, що розмістили десятки мільйонів фактично незаконно привласненої валюти на рахунках банків Швейцарії і США. Цій неординарній події автор книги «Під знаком Молоха» приділив особливу увагу, бо стають зрозумілими причини виникнення внутрішньопартійного конфлікту між двома угрупованнями ВКП(б) у 20-х роках, на чолі яких стояли Сталін і Троцький. Що стосується Леніна, як зауважує у книзі О. Бондаренко, то він став жертвою цього протистояння. Його особистий сейф у Кремлі чекісти пограбували – зникли не лише різноманітні коштовності, а й таємні банківські коди від багатомільйонних вкладів. Це, на думку автора, спровокувало загострення хвороби головного керманіча партії більшовиків, бо він не лише відчув себе обкраденим, а й зрозумів, що влада остаточно вислизнула з його рук.

У біблійній есхатології згадуються два народи, що мали назву Гога і Магога. Перед другим пришестям Месії вони у буквальному значенні слова мають з ніг на голову перевернути світ. Той є певна символіка у тому, що свою книгу, де є унікальне інтерв'ю з Леніним, італійський журналіст і письменник Джованні Папіні назвав... «Гог» (!). Видання з'явилося друком на межі 20–30-х років минулого століття. Дж. Папіні, до речі, як і знаменитий англійський письменник-фантаст Герберт Уеллс, приїжджав у перші роки встановлення радянської влади до Москви, щоб на власні очі побачити, що насправді відбулося з країною, овіяною фантастичними міфами та легендами. На відміну від автора книги «Десять днів, що вразили світ», Джованні Папіні виявився об'єктивнішим у зображенні дійсності, з якою зіткнувся у розтерзаній громадянською війною Росії. Саме окремі фрагменти з цієї безцінної публікації О. Бондаренко наводить у III томі книги у розділі «В. Ленін та каральні органи СРСР як символ кривавої трагедії». Варто зацитувати короткий уривок з інтерв'ю, щоб потенційний читач мав уявлення про те, як у голові Леніна формувалися думки, після чого йшли конкретні дії і вчинки, а за тим з'являлися гори трупів і потоки людських сліз. Коли італійський літератор спитав у Леніна, як він ставиться до селян у світлі теорій будівництва індустріальної держави за Марксом й Енгельсом, то почув шокуючу відповідь: «...у вас не повинно скластися враження, що я жорстокий. Від усіх розстрілів і вішань, що виконуються за моїм наказом, мене ненавиджу ті жертви

Антикомуністичний плакат білого руху

навіть з тієї причини, що вони змушують мене мордувати їх, але в мене немає виходу, оскільки альтернативи не існує. Моя мрія – стати генеральним губернатором змодельованої тюрми, спокійної й добре адміністрованої карної колонії. Але, оскільки в кожній в'язниці знайдуться змовники та бунтівники, які сумують за давніми ідеологіями й людиновбивчими міфологіями, то ми змушені їх знищувати. Я не можу дозволити, щоб декілька тисяч інфікованих людських істот зруйнували майбутнє щастя мільйонів».

Сказане «архітектором примарного майбутнього» дуже добре кореспондується з примусовою висилкою відомих у всьому світі (тому і не розстріляних!) російських інтелектуалів за межі Росії – філософа Миколи Бердяєва, соціолога і культуролога Питирима Сорокіна, історика Федора Степуна, не кажучи вже про письменників Івана Буніна, Олександра Купріна, Аркадія Аверченка, Дмитра Мережковського й сотень інших. На відміну від російських діячів культури, до яких було виявлено за вказівкою Леніна певну гуманність із боку ВЧК, 290 представників української інтелігенції, фактично цвіт нації(!), серед яких драматург Лесь Курбас, поет-неокласик Микола Зеров, історик Матвій Яворський, письменники Валер'ян Підмогильний, Павло Филипович, Григорій Епик, Мирослав Ірчан, Марко Вороний та інші, були фізично ліквідовані у 30-х роках у застінках НКВД або в концтаборах за полярним колом.

Сьогодні вже всі достеменно знають, у що вилилося «щастя мільйонів» головного теоретика комуністичного раю. Його візії,

Антикомуністичний плакат із зображенням Троцького

що виникли у запаленому мозку, зазнали абсолютного краху, бо так і не вдалося ціною небачених в історії людства соціальних катаклізмів збудувати суспільство загальної рівності і свободи, не кажучи про виведення нового типу людини, в шкалі цінностей якої суспільне мало переважати власне.

Насамкінець, хотілося б вказати кілька недоліків тритомника, що є очевидними. Насамперед, це зайва комплілятивність, якої можна було уникнути, відмовившись, де це можливо, від засилля цитат і надавши перевагу авторським роздумам. Пропорції в усіх трьох томах явно порушені. У процесі прочитання здалося, що автор кілька разів перейшов «червону лінію», відверто демонізуючи верхівку ВКП(б), яка мала єврейське коріння. Звинувачуючи у масових злочинах більшовиків, варто пам'ятати, що знищували вони людей не за національною ознакою, як це робили нацисти у Третньому Рейху, а передусім керуючись класовим принципом.

АРХІВІСТИ ВІДЗНАЧАЮТЬ 100-РІЧЧЯ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

24 квітня у Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України відбулося урочисте відкриття міжархівної документально-художньої виставки «Собор душі» до 100-річчя від дня народження Олеся Гончара та 50-річчя видання роману «Собор».

У заході узяли участь члени родини Олеся Гончара – онука митця, українська письменниця Леся Гончар із чоловіком – скульптором і графіком Русланом Найдою, голова Державної архівної служби України Тетяна Баранова, заступник міністра культури України Юрій Рибачук, письменник, Герой України Юрій Мушкетик, заступник директора Інституту літератури імені Т.Г.Шевченка НАН України Сергій Гальченко, український режисер-документаліст, заслужений діяч мистецтв України, член Національної спілки кінематографістів України, лауреат Державної премії України ім. Т.Шевченка Валентин Сперкач, літературознавець, доктор філологічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Сидір Кіраль, письменник, журналіст, мистецтвознавець, член НСПУ, заслужений діяч мистецтв України, лауреат Державної премії України ім. Т.Шевченка Ярема Гоян, учений-українознавець, громадський діяч, доктор філологічних наук, професор, член журі Державної літературної премії ім. Олеся Гончара Петро Кононенко, поет, журналіст, громадський діяч, голова журі недержавної Міжнародної українсько-німецької премії премії ім. Олеся Гончара Петро Перебийніс, член-кореспондент Національної академії мистецтв України, заслужений діяч мистецтв України, професор Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури Валентина Виродова-Готье, директори та працівники державних архівів, представники творчих спілок, митці, науковці та поціновувачі української літератури та культури.

Окрасою заходу став виступ учнів спеціалізованої школи № 76 імені Олеся Гончара, які здійснили інсценізацію уривку новели Олеся Гончара «Модри Камень», представили «Поезію Другої світової війни» за мотивами «Фрон-

Директор ЦДАМЛМ України Олена Чижова презентує виставку заступнику міністра культури України Юрію Рибачуку і голові Державної архівної служби України Тетяні Барановій

тових поезій» Олеся Гончара та показали зворушливий номер за мотивами листування Олеся Терентійовича та Валентини Данилівни Гончар.

У рамках заходу відбувся перегляд документального фільму, присвяченого Олесеві Гончару, створеного на основі архівних кінодокументів, що зберігаються у Центральному державному кінофотофоноархіві України ім. Г.С.Пшеничного та уривків документального фільму В.Сперкача про О. Гончара.

В експозиції виставки представлені оригінали цінних архівних документів, що зберігаються у ЦДАМЛМ України, копії архівних документів, надані родиною Олеся Гончара та архівними установами, які долучились до виставкового проекту, що різнопланово відтворюють основні віхи життя і творчості письменника-класика. На виставці представлені графічні та скульптурні роботи Руслана Найди, книжки Лесі Гончар і Руслана Найди, фотографії та документи з родинного архіву, які репрезентують життя і творчість талановитих нащадків родини Олеся Гончара. Центральный державний архів-музей літератури і мистецтва України висловлює щире вдячність усім, хто долучився до підготовки та проведення урочистого заходу.

Виставка триває до 24 червня 2018 року. Режим роботи – 10:00–16:00, вхід вільний.

Наталія КЛИМОВИЧ

Для багатьох українців місто Коростень асоціюється, насамперед, із фестивалем дерунів. А ще з княгинєю Ольгою, яка вщент спалила старовинний Іскоростень, де вбили її чоловіка, нібито за непомірні побори.

Сергій БАХІН

Але не менш цікавим і важливим в історії міста є і XX століття. Насамперед, ухваленням тут Тризуба як герба Української народної республіки сто років тому. Але не гербом єдиним відзначилося місто за часів Української революції 1917–1921 рр. Саме про це згадувалося під час семінару-тренінгу «Патріотичні екскурсії Коростенем», що відбувся наприкінці квітня у цьому місті на Житомирщині.

Захід відбувся у місцевому Палаці культури. Цікаво, що водночас у сусідніх залах і кімнатах тривав республіканський конкурс акордеоністів. Утім, учасники обох акцій не заважали одне одному і навіть ділили єдину «командну» кімнату.

Розпочався семінар на залізничному вокзалі, який завжди мав велике значення для міста. Спершу була екскурсія – від пам'ятного знаку, присвяченого ухваленню Малою радою України герба УНР. Сталося це 12 лютого 1918 року за старим стилем у штабному вагоні керівництва держави, яке було змушене полишити Київ через наступ більшовиків і мігрувало на той час Поліссям і Волиню. Цікаво, що тоді ж було ухвалено і рішення про перехід нашої держави на європейський календар – на 13 днів уперед. Тож, замість 16 лютого 1918 року відразу стало 1 березня.

На екскурсію прийшли майбутні екскурсоводи міста – переважно, учнівська молодь та їхні наставники. Очолила делегацію працівниці міського відділу культури Ірина Пасічник-Прокопенко, одна з головних організаторів заходу. По-

МІСТО ТРИЗУБА І ДЕРУНІВ

тенційні гіді оглянули пам'ятки тієї доби, зокрема поховання періоду Української революції столітньої давнини. Адже ховали там спочатку всіх загиблих, але згодом винятково тих, хто підтримував більшовицьку ідею.

Офіційне відкриття семінару відбувалося у конференц-залі Міського палацу культури імені Шевченка. Захід викликав чималий інтерес – прийшло понад п'ятдесят осіб, насамперед, учнівська молодь і місцева інтелігенція: бібліотекарі, музейники, вчителі... Першим взяв слово заступник міського голови Олександр Дзига. Історик за освітою, він нагадав про історичне минуле Коростеня і наголосив, що наразі актуальним є вивчення періоду 1917–1921 рр., про який упродовж тривалого часу замовчувалося. Адже місто було одним з епіцентрів боротьби під час тих подій. Олександр нагадав, що тут з часів князя Мала завжди мешкали волелюбні люди, які підняли повстання проти самого київського князя... Під час Другого Зимового походу з 6 на 7 листопада 1921 року до Коростеня увійшли українські частини. А ще Коростеньська земля народила відомого поета Миколу Сингаївського, що став знаменитим завдяки пісні «Чорнобривці».

Ініціатори створення всеукраїнської громадської ініціативи «Патріотичні екскурсії по Україні» розповіли, що ідея створення проекту виникла через те, що в країні обмаль знань про справжню історію, що й досі в посібниках передруковують радянські міфи, а у більшості екскурсій нашими містами і далі поширюються усталені радянські розповіді. Столітній ювілей Української революції дає можливість переосмислення часто-густо сфальсифікованої історії, і місто Коростень може бути таким зразком. Якщо раніше тут зберігалася пам'ять винятково про радянські пам'ятки і тих героїв, то нині, після підняття архівів і вивчення тієї доби з'являються нові герої і певне переосмислення міста в контексті всієї української історії. Тож, цікава і незаангажована екскурсія містом слідами подій часів Української революції здатна зовсім інакше формувати сприйняття Коростеня і місцевими мешканцями, і туристами, які часто відвідують місто. Але сприймають його переважно в контексті фестивалю дерунів і казкових дrevлян.

ПОДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ НА КОРОСТЕНЬЩИНІ

Про стратегічну важливість Житомирщини за часів Української революції та, зокрема, Коростеня, згадував під час теоретичної частини семінару історик Геннадій Махорін з обласного центру. Нещодавно він видав книгу про події столітньої давнини в краї, тож, питання вивчив дуже добре. Значення Коростеня стало зростати відтоді, як тут побудували залізничний вузол (це сталося напередодні Першої світової війни). З 1914 року він стає прифронтовим містом, тут дислокуються частини. Саме сюди перебазувався у лютому 1918 року штабний вагон керівництва УНР, саме тут ухвалювалися доленосні для держави

рішення. 12 лютого – день проголошення Тризуба гербом України – став дуже важливим, і для всієї країни, і для невеличкого Коростеня. Цього дня місто було визначене столицею для ухвалення деяких рішень Радою Народних Міністрів і керівним органом Української Центральної Ради – Малою Радою (до речі, саме Мала Рада ухвалювала Четвертий Універсал – про цілковиту Незалежність України).

Щодо Житомира, то і там ухвалювалися не менш важливі рішення молодого держави. Зокрема, 1 березня запроваджувалася національна грошова одиниця – гривня, яка поділялася на 100 шагів і дорівнювала половині карбованця, діловодство переводилося на українську мову. Наступного дня був проголошений закон про громадянство УНР, а 4 березня – про реєстрацію громадянства Української Народної Республіки.

У контексті ролі Коростеня не варто забувати і про тогочасну роль околиць міста, адже там мешкало чимало патріотів України, що боронили незалежність. Саме у лісовій місцевості діяли загони отаманів, що чинили опір більшовикам. І саме на підступах до міста точилися бої за вузлову станцію, наголосив заступник декана історичного факультету Житомирського університету Олександр Максимов.

Цю тему піднімав і місцевий краєзнавець Володимир Лукашенко. Він вважає, що в теперішньому Коростені варто якнайскоріше позбутися комуністичних символів, зокрема пам'ятників, яких іще чимало є на вулицях.

Працівник управління культури Житомирської ОДА Юлія Святенко вважає, що місто має великий туристичний потенціал. Це не тільки традиційні фестивалі, з найвідомішим – дерунів, це і місцевий парк з його неповторними

краєвидами і давньою історією, пов'язаною з дrevлянською землею, з унікальним музеєм «Скеля», який був побудований у 30-х роках як неприступна фортеця і командний пункт радянських військ в очікуванні можливої війни.

Координатори проекту «Патріотичні екскурсії по Україні» Володимир Загривенко й Олексій Самохвалов під час своїх лекцій розповіли про методологію створення саме патріотичних екскурсій і як їх розробляти через Google-карту. Після цього майбутні гіді розбилися на дві групи, одну з яких очолила вже досвідчена Оля Костянчук, що нині працює в місцевому туристично-інформаційному центрі.

Другий день тренінгу також почався з теоретичної частини. Директор місцевого краєзнавчого музею В. Польгуй розповів молоді про основні віхи боротьби за Незалежність у рідному краї. Він докладно зупинився на подіях першої чверті минулого століття. Станція Коростень стала однією з ключових на мапі України тих часів, протягом 1919 року

там тривали численні бої. Через станцію пройшли петлюрівські частини, синьожупанники, січові стрільці, щорсівці. До речі, саме тут і було вбито червоного військового начальника... Як підраховували дослідники, місто 16–18 разів переходило з рук до рук. Також сюди доходили учасники Зимового походу, а в часи Другої світової діяв Тарас Бульба-Боровець.

По закінченні екскурсії майже два десяткі майбутніх екскурсоводів доробили свої вже розроблені маршрути і презентували 2 майбутніх напрями. Один з них мав назву «Патріотична екскурсія», де були позначені місця подій, насамперед, минулого століття. Друга група більше орієнтувалася на часи дrevлянської землі і відповідно вибудувала маршрут місцями, пов'язаними з легендарними особистостями давнини – з пам'ятниками князеві Малу та княгині Ользі.

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

№ 18 (4797), 4 травня 2018 р.

Свідчення про реєстрацію КВ № 1026 від 26.10.1994 р.

Засновники: Міністерство культури України, редакція газети

Головний редактор: Євген БУКЕТ

Адреса редакції: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
Тел.: +38 (044) 498–23–62, cultandlife@gmail.com

Видавець: Національне газетно-журнальне видавництво

Генеральний директор: Андрій ШЕКУН

Адреса видавництва: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
Тел.: +38 (044) 498–23–65

Дизайн та верстка: Сергій ЗАДВОРНИЙ

Поліграфічний комбінат: ТОВ «Типографія "Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40. Тел.: (044) 563–18–04, 562–28–51

Розповсюдження і реклама:

Тел.: +38 (044) 498–23–64; +38 (097) 111–17–56

Публікуючи проблемні матеріали, редакція, окрім спеціально обумовлених випадків, подає лише авторський погляд. Вміст газети поширюється на умовах ліцензії
CC BY 3.0, якщо інше не вказано стосовно конкретного матеріалу.

Передплатна ціна на 2018 р.:

6 місяців – 199,58 грн; 9 місяців – 299,57 грн.

Передплатний індекс: 60969

ISSN 2519-4429

Наклад 5 000

Ціна договірна

© СС ВУ «Культура і життя», 2018

